

ONZE VOGELS

42e jaargang no. 6, juni 1981

maandblad van de nederlandse bond van vogelliefhebbers

ERELEDEN

A.L. van Liempd (erevoorz.), B.J. Bos, A. Dommerholt,
J.J. Krol, A.J.F. Lammerse, E.J. Lensink,
Joh.M. van Pelt, D.J. Prinsen en A.F. Smit.

DAGELIJKS BESTUUR

Voorzitter: W.J. Mulder, Verwerstraat 39,
7415 RZ Deventer, telefoon (05700) 2 36 48.
Secretaris: H. de Geus, Amersfoortsestraat 71,
3772 CH Barneveld, telefoon (03420) 1 61 60.
Penningmeester: J. van Splunter, Vijverberg Zuid 44,
4621 AT Bergen op Zoom, telefoon (01640) 3 46 63.
2e Voorzitter: D.J. van der Molen, Gentiaan 5,
7721 HA Dalfsen, telefoon (05293) 12 57.
Commissaris: M.N.Th. Brouwer, Wouwseweg 5a,
4661 VM Halsteren, telefoon (01641) 33 26

DISTRICTSVOORZITTERS (leden bondsbestuur)

District Groningen: R.P. Smith, Zuiderveen 36a,
9673 EL Winschoten, telefoon (05970) 1 35 83.
District Friesland: J. Forsten, Zuiderkade 8,
8801 MJ Franeker, telefoon (05170) 29 68.
District Drenthe: J.H. Heijnen, W. Grolstraat 126,
7885 EL Barger Oosterveld, telefoon (05910) 2 54 20.
District Overijssel: A.M. van Rijn, Pr. Margrietstraat 41,
7481 GG Haaksbergen, telefoon (05427) 30 06.
District Gelderland: P. Vierhuis, Evertsenlaan 62,
3843 EM Harderwijk, telefoon (03410) 1 60 68.
District Utrecht: C. van Lunteren, Vlasoord 13,
3991 XC Houten, telefoon (03403) 26 08.
District Noord-Holland: G.F. Huner,
Bickerstraat 60, 1701 EG Heerhugowaard,
telefoon (02207) 1 13 98.
District Zuid-Holland: G.C. Goedschaik,
Akeleistraat 148, 2565 PC Den Haag,
telefoon (070) 68 16 70.
District Zeeland: J. van der Walle, Churchillweg 4,
4561 WN Hulst, telefoon (01140) 1 38 16.
District West Noord-Brabant: J.C.W. Luijsterburg,
Nieuweweg 23, 4631 TC Hoogerheide,
telefoon (01646) 31 17.
District Oost Noord-Brabant: J.C. Vos, Braillestraat 2,
5361 AK Grave, telefoon (08860) 29 78.
District Limburg: H.J. Nooijen, Reigerstraat 29,
5932 VX Tegelen, telefoon (077) 3 34 58.

BONDSBUREAU

Aletta Jacobsstraat 4, Postbus 74,
4600 AB Bergen op Zoom,
gironummer 1148324, telefoon 01640 - 3 50 07.
Geopend: 08.00 tot 17.00 uur. 's Zaterdags gesloten.

SECRETARIATEN TECHNISCHE COMMISSIES

Kleur-, vorm- en postuurkanaries:
Tj. Boersma, Verzetstraat 13, 8923 CP Leeuwarden,
telefoon (05100) 6 60 37.
Tropen, parkieten etc.:
G. v.d. Meijden, Kempenlandstr. 27, 5283 CX Boxtel,
telefoon (04116) 7 45 29.
Zangkanaries:
Mevr. C. v.d. Toorn, Zeilstraat 58, 2586 BE Den Haag,
telefoon (070) 55 98 14.

ONZE

MAANDBLAD VAN DE NEDERLANDSE

LIDMAATSCHAP

Zij die in **Nederland** woonachtig zijn en lid wensen te worden van de NBvV, wende zich tot de secretaris van een in de plaats van inwoning gevestigde afdeling. Naam en adres worden gaarne door het bondsbureau verstrekt.

Zij die in het **buitenland** woonachtig zijn, kunnen verspreid lid worden door overmaking van het hieronder genoemde bedrag.

België: Bfr. 450,—, bij vooruitbetaling op onze postrekening nr. 000-0156074-01, bij het bestuur der postcheck te Brussel 1.

Overige landen: Hfl. 40,00, bij vooruitbetaling per internationale postwissel aan het bondsbureau NBvV. Indien men het maandblad per luchtpost wilt ontvangen, wordt een extra tarief volgens PTT-kosten berekend.

Alle tarieven gelden per kalenderjaar.

SPECIAALCLUBS

Het lidmaatschap van de speciaalclubs is voorbehouden aan hen die reeds lid van de NBvV zijn. Voor verdere inlichtingen c.q. opgave lidmaatschap, wendt men zich uitsluitend tot onderstaande secretariaten.

Europese vogels en hun hybriden

G.J. Althuis, Zevenhuizen 5,
9064 DE Oudkerk, telefoon (05103) 27 18
Contributie f 22,50 per jaar, entree f 5,—

Gras- en Grote parkieten

J.M. Lupsan, Mosterdhof 168,
6931 AS Westervoort, telefoon (08303) 87 80
Entree f 5,—.

Insecten- en vruchtenetende vogels

P.J. van Damme, Molenwater 61,
4331 SE Middelburg, telefoon (01180) 1 30 97
Contributie f 25,— per jaar, entree f 5,—.

Japanse meeuwen

A. Kok, Pals 29,
6931 DJ Westervoort, telefoon (08303) 23 58
Contributie f 15,— per jaar, entree f 5,—.

Vorm- en Postuurkanaries

J.H. Wiersma, Brinkstraat 53,
3881 BP Putten, telefoon (03418) 18 80
Contributie f 25,— per jaar, entree f 5,—.

Zebravinken

J.G.J. van Valkenburg, Auriollaan 88,
3527 EX Utrecht, telefoon (030) 93 12 18
Contributie f 25,— per jaar, entree f 5,—.

ABONNEMENTEN

Losse abonnementen op het maandblad f 30,00 per kalenderjaar. Overmaking, bij vooruitbetaling, op giro 1148324 t.n.v. NBvV en onder vermelding abonnement OV. Reeds verschenen nummers van een jaargang worden nagezonden en vervolgens elke maand tot en met december.

Vogels

ISSN 0030-3224

TIJDSCHRIFT VAN VOGELLIEFHEBBERS (OPLAGE 51.000)

REDACTIE

Dr. E. van Berkel
hr. Walraven

redactieadres: Postbus 74, 4600 AB Bergen op Zoom

VERANTWOORDELIJKHEID

De uitgever van dit blad, de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers, is niet verantwoordelijk voor de inhoud van hierin opgenomen advertenties en erkent geen enkele verplichting tot opnemen van aangeboden advertenties.

De auteurs blijven verantwoordelijk voor de inhoud van hun artikelen. Door publicatie neemt de uitgever geen enkele verantwoordelijkheid op zich. Het zonder schriftelijke toestemming overnemen van artikelen of afdeelen daarvan is verboden.

ADVERTENTIES

Voor advertenties — ook die van leden en abonnees — moet een zakelijk karakter, zijn tarieven en verdere lichtingen verkrijgbaar bij het Bondsbureau van de N.B.v.V. Kleine annonces, voor afdelingen, leden en abonnees op „Onze Vogels”, van zuivere particuliere aard zie onder „Vraag en Aanbod”.

VRAAGEN OVER?

WATERSLAGERS aan: H. Warmerdam, V.d. Duijn van Laasdamlaan 45, 2181 XB Hillegom.

ARZERS aan: E. de Koning, Vrouwenweg 16, 322 LK Leiden.

LEURKANARIES aan: J.A. Barsch, Troelstrastraat 33, 335 XL Nijmegen.

ORM- EN POSTUURKANARIES aan: A.P. Kools, Iolenweg 9, 4505 PM Zuidzande.

EUROPESE VOGELS (WILDZANG) EN HUN

BASTAARDEN, GROTE PARKIETEN EN

GAPORNIDEN aan: D.A. Duivis,

Josephstraat 46, 4847 SG Teteringen.

EBRAVINKEN, JAPANSE MEEUWEN EN HUN

BASTAARDEN aan: P.J.F. Klören, Meidoornweg 10, 1768 CN Soest.

EUROPESE VOGELS EN HUN BASTAARDEN aan:

H. Schuurhuis, Drecht 23, 8032 CH Zwolle.

RUCHTEN- EN INSECTENETERS aan: E.M. Wessels, Leijenhage 87, 3085 CG Rotterdam.

RASPARKIETEN aan: H.W.J. van der Linden, Verbodestraat 72, 5921 ES Blerick.

Postzegels voor antwoord bijsluiten.

Geen retourport, dan ook geen antwoord!

Deze regel geldt ook voor vragen aan auteurs etc.

De Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers is geschreven in het verenigingsregister van de Kamer in Koophandel en Fabrieken te Breda, onder nummer V-280824

Het volgende nummer wordt ter post bezorgd op 20 juli 1981

IN DIT NUMMER

	pag.
De roodbuik klauwier	244
Een geweldige zanger	245
Pietpraat over deutsche haube	247
Uw vraag, ons antwoord	248
Kunt u zingen?... zing dan mee	251
Europese bijenetters	252
De molukken kaketoe	256
De sijzenfamilie	260
Exotische vogels, als huisdieren Ja of Nee	267
Tuinieren met wilde planten	268
Klein knopkruid	269
De zieke vogel	270
Voor de (harzer) zangkweker	270
Bij onze vogels op vakantie	272
De voliëre van de maand	274
De blauwkeel pyrrhura	276
Met vier poten	278
Inenten van kanaries	280
Algemene vergadering 1981	281
Vraag en aanbod	282

IN DIT NUMMER ADVERTEREN

	pag.
Van Wijngaarden, W. Rouppe van der Voort, 404, Kasper/Faunafood	246
Fauna metaalwaren	249
Cédé vogelvoerders b.v.	250
Cédé eivoeders	269
De vogelspecialist	274
G.J. van Gelder b.v.	275
Sabri Pet supplies	282
Fauna metaalwaren	283
F. Thijssen, Fish- and Birdshop, 't Holthoes, Edelchemie Panheel, Fauna metaalwaren	284
V.V.R. Vogelvoederfabriek, Orni-mondo	285
404	286
Animali, Rein van der Veen	287
Witte Molen	288

Foto voorplaat: Roodbuik klauwier
Vogelpark Walsrode/Horst Müller

Ontwerp en druk: Steens b.v., boekdruk/offset
Postbus 59 - 3100 AB Schiedam - Telefoon (010) 62 29 22

de roodbuikklauwier

Alhoewel de Klauwieren tot de zangvogels behoren, zijn het toch wel degelijk echte roofvogels. Vele soorten jagen op kleine gewervelde dieren zoals hagedissen, kikkers, padden, knaagdierpjes en vogels.

De klauwierfamilie is in drie zogenaamde onderfamilies in te delen.

1) de ECHTE KLAUWIEREN waartoe ook de meer bekende klapekster behoort welke ook wel in ons land in het wild voorkomt en derhalve niet als kooivogel gehouden mag worden. In Engeland heeft men overigens wel met de klapekster gekweekt.

2) de STRUIKKLAUWIEREN waartoe de roodbuikklauwier behoort en
3) de BRILKLAUWIEREN.

Struik- en brilklauwieren komen, op een enkele uitzondering na, alleen voor in Afrika. De haak aan de punt van de bovensnavel doet de twee laatstgenoemde onderfamilies denken aan echte klauwieren maar hun levenswijze is toch geheel anders.

We beperken ons in dit verhaal tot de struikklauwieren en meer specifiek tot de Roodbuikklauwier, *Laniarius atrococcineus*.

Tijdens hun evolutie hebben ze het vliegen niet al te zeer ontwikkeld. Het zijn gewoon slechte vliegers en dat brengt dan weer met zich dat ze altijd in eenzelfde omgeving blijven en dus standvogels genoemd kunnen worden.

Struikklauwieren tellen een 7-tal geslachten met ongeveer 36 soorten. De meeste zijn veel kleuriger in hun uiterlijke verschijningsvorm dan de echte klauwieren. U ziet dat overigens zelf wel aan de afbeelding op de omslag en op deze pagina. We vinden de foto's zo duidelijk dat een uitvoerig signalement achterwege kan blijven. Let wel even op de uitgebreide witte vleugelspiegel. Er is namelijk nog een verwante soort die er precies op lijkt en alleen de witte spiegels op de vleugels mist.

De roodbuikklauwier, of zoals de Zuidafrikanen hem noemen, de ROOIBORS FISKAAL, is een werkelijk schitterende vogel vooral als die in de zon zit en het licht op het bovendek weerkaatst in bijzonder fraaie blauwgroene metaaltinten. Ze zijn ongeveer 20 cm groot en hun verspreidingsgebied ligt in Zuidwest Afrika tot Oranjerivier, in de noordelijk ge-

legen Kaapprovincie, Botswana en West-Transvaal. Ze houden zich op in dorre met acasiastruiken begroeide steppen. Het zijn schuwe vogels en omdat ze zich erg veel tussen de struiken vlak boven of op de grond ophouden moeilijk waar te nemen. Wanneer ze zich op de grond bevinden, bewegen ze zich met grote sprongen vooruit. Hun voedsel bestaat voornamelijk uit grote insecten waarop ze al springend jagen. Nestelen doen ze in doornige struiken op hoogten variërend van 1 tot 4 meter. In de vork van een tak bouwen ze van vezels, wortels, schors en ander plantaardig materiaal, een zeer licht, ondiep komvormig nest. Beide geslachten, die overigens niet zijn te onderkennen, in hun uiterlijke verschijningsvorm zijn ze precies eender, zijn actief bij de nestbouw betrokken. De 2 tot 3 witte eitjes zijn, vooral aan de stompe pool, bedekt

met bruinachtige spatten. het pop broedt alleen en na ongeveer 12 dagen komen de jongen uit. Op een leeftijd van 15 dagen vliegen ze uit en worden dan nog enige tijd door de oudervogels gevoerd om tenslotte helemaal zelfstandig op jacht te gaan. Hun jeugdkleed is geheel anders dan dat van de oudervogels. De onderdelen zijn asgrijs met zwarte dwarsbandjes en de veren op de bovenzijde hebben geelbruine zoompjes. De jeugdruif duurt ruim een maand. In die periode verkleuren ze als hware met de dag en aan het eind van die periode zijn ze in een even fraagkleurd verenkleed gestoken aan hun ouders.

De zang van de roodbuikklauwier luid en melodius. Er worden ook duetjes gezongen. De man roept zijn vrouwtje met een bepaalde strofe en onmiddellijk antwoordt zij dan met een andere strofe. Als er gevaar dreigt laten de vogels een lui 'trrrrrr' horen.

Zo af en toe worden in ons land roodbuikklauwieren ingevoerd en komen dan binnen het bereik van de vogel liefhebber. Over kweekresultaten is, ons althans, niets bekend.

Foto: Horst Müller: Veldleeuwerik

een geweldige zanger

tot één van onze uitbundigste zangers kan ongetwijfeld de **Veldleeuwerik** (*Aluada arvensis*) worden gerekend. Welke vogelliefhebber eeft niet eens rustig staan te genieten van dat stipje dat hoog in de lucht hangend zijn schitterende zang ten ehore brengt? Hoewel ik persoonlijk de zang al erg vaak heb beluisterd sta ik toch iedere keer weer verleid van de uitbundigheid en de weluidendheid van het lied van deze leeuwerik.

Iedereen die het gehele broedseizoen, en dat is bij de veldleeuwerik van maart-april tot in juli-augustus, unnen we vrijwel konstant de zang eluisteren.

De veldleeuwerik, oorspronkelijk een steppebewoner, heeft zich prima weten aan te passen aan ons Nederlandse open kultuurlandschap. Hij wordt zelfs in één adem genoemd met andere karakteristieke weidevogels. Alle open terreinen zoals weiden, heidevelden, bouwland, opzuitterreinen, en zelfs stukken raakliggend terrein binnen de bebouwde kom, doen dienst als broedterrein. Terreinen zonder hogere begroeiing worden duidelijk geprefereerd.

In open en leidschalige landschappen met veel houtwallen etc. herbergen aantrekkelijk minder veldleeuwerikken. Vanaf begin april wordt er genesteld. Het wijfje bouwt het nest op een goed verborgen plekje tussen de bodembegroeiing, vaak onder een pol gras. Op kalere terreinen zoals opspuiter-

reinen, ligt het soms ook vrij open.

Vrijwel altijd worden er drie eieren gelegd; een enkele keer zijn dit er vier. Eénmaal heb ik zelf een nest gevonden met vijf eieren, maar dit moet toch echt wel tot de grote uitzonderingen worden gerekend.

De eieren zijn bruin gespikkeld, en vrij donker van kleur; ze vallen dan ook weinig op, temeer daar het nest vrijwel altijd onder de begroeiing ligt. Na 13 à 14 dagen broeden komen de eieren uit. De jongen zijn net als alle andere zangvogels nestblijvers en de eerste tijd volkomen afhankelijk van de ouders. Ze zijn al direct na het uitkomen bedekt met een flinke laag bruin gevlekt dons, waardoor ze een prima schutkleur hebben. Dit is uiteraard erg belangrijk voor een op de grond broedende vogel. De schutkleur werkt erg effectief omdat de jonge vogels zich ook praktisch niet bewegen. Alleen als één van de ouders met snavelkost in de buurt van het nest komt, komt er leven in de brouwerij, en is het een gedrang om toch vooral het lekkerste hapje te pakken te krijgen.

De jongen worden met insecten grootgebracht en verlaten al na ongeveer tien dagen het nest. Ze kunnen dan nog lang niet vliegen en houden zich verborgen tussen de begroeiing. Pas een dag of tien later zijn ze ook vliegvlug.

Na het eerste legsel wordt vrijwel altijd nog een tweede legsel grootgebracht en vaak ook nog een derde. Vandaar dat er tot in juli nesten met

eieren of jongen kunnen worden aangetroffen.

In september-oktober kunnen we zwermen veldleeuwerikken waarnemen die dan wat rond zwerven op zoek naar voedsel om bij invallende koude de kustgebieden en wat zuidelijker streken op te zoeken. Ondanks dat onze broedvogels enigszins wegtrekken kunnen we toch het hele jaar door veldleeuwerikken aantreffen omdat noordelijker broedvogels bij ons overwinteren. Pas bij aanhoudende sneeuwval trekken ook deze vogels wat zuidelijker.

Bij plotseling invallende vorst en sneeuwval zien we vaak groepen leeuwerikken in de berm langs de wegen. Ze proberen daar nog wat snavelkost te bemachtigen omdat het daar nog wat dooi is door het berijden en het strooien van zout.

Veel is hier echter niet meer te vinden en bij plotseling invallende strenge vorst komen er verscheidene om van de honger, of door het snelverkeer omdat ze dan zo dicht langs de wegen voedsel zoeken.

Koning Winter heeft echter zijn biezen nog niet gepakt of onze broedvogels zijn al weer present in de broedgebieden. De mannetjes zijn er vaak eind-februari alweer te vinden; wat later gevolgd door de wijfjes. Al in maart kunnen we weer genieten van hun uitbundige zang waarmee ze hun territorium afbakenen.

Pieter van den Hooven

pietpraat over deutsche haube

NEE, ik heb écht geen aanval van Germanitis of iets dergelijks, ik heb gewoon de letterlijke naam gebruikt van de vogel die we in Nederland vrij algemeen Duitse Kuifkanarie plegen te noemen. Volledigheidshalve zou ik daar aan toe moeten voegen dat iets verder terug in de tijd deze vogel in onze organisatie gewoon kuifkanarie heette, omdat de kuifkanarie echter van het vraagprogramma is afgevoerd durf ik dat niet aan. Dus, de kuifkanarie behoort tot de niet gevraagde vogels, voor de fokkers is het een gelukkige omstandigheid dat ze voor de in onze organisatie gebruikte naam alleen maar 'Duitse' behoeven te vermelden om gereguleerd en onbepikt in te kunnen zenden. Licht gniffelend laat ik het met u zeggen aan u over om voor uzelf uit te maken hoe het zit..., heet zoiets niet carnavalesk?

Het jaartal is 1968, de plaats van handeling is Amicitia in Den Haag, de nationale tentoonstelling heet 'Gouden Nationale'. Ook in de foyer staan vogels, helemaal links in de hoek staat een stam kuifkanaries op de stelling, ik zie ze nog staan, als was het gisteren. Vier smetteloos witte vogels met een welhaast diepzwarte kuif op de kop, magnifiek. Dat was mijn eerste kennismaking met wat thans Duitse Kuifkanarie heet, tot mijn spijt heb ik sindsdien nooit meer zo'n verbluffend gelijkvormige stam van dit ras gezien. De verschijningsvorm van deze stam vogels is als het ware in mijn geheugen geëtst, ik zou met genoegen dat beeld vervangen door een nog beter, in al die jaren is het er niet van gekomen, helaas.

Op zich is het merkwaardig dat ik in de serie pietpraatjes over postuurkanaries de DH behandel, de DH is namelijk GEEN postuurkanarie. Dit staat er niet om u op de kast te jagen, dit staat er zo nadrukkelijk omdat u niet mag vergeten dat het zichtbaar bezitten van postuurkanariekenmerken strafbaar is bij vogels van dit ras! De lichaamsbouw MOET kleurkanarie zijn, evenals de kleurvorming, dat houdt in dat de benaming gekuifde kleurkanarie de lading volledig dekt. Kleurkanaries bezitten o.a. een duidelijk smallere kop dan bijvoorbeeld de Gloster, dientengevolge is de kuif kwalitatief niet gelijk aan de Glosterkuif. Het is denkbaar dat mensen waaraan zouden wensen te 'sluizen', ik raad u dat af. Tenslotte beschikken we al over een groot aantal Glosters die tussen de kleurkanaries nauwelijks op zouden vallen, als daar nog Duitse Kuifkanaries met postuurkenmerken aan toegevoegd worden, het hek pas écht van de dam.

Misschien heb ik het mis, zuiver gevoelsmatig heb ik de indruk dat de Duitse Kuifkanarie in het 'verdomhoekje' zit, dat er enigszins laatsdunkend op neer wordt gekeken. Als dat inderdaad het geval is wordt vergeten dat het fokken van goede kuifkanaries minstens net zo moeilijk is als het fokken van goede Glosters, misschien nog wel moeilijker. Waarom? Omdat de praktijk aantoont dat het helsemoelijk is om kuifkanaries te fokken die GEEN bontvorming laten zien in de lichaamsbevedering en/of de kuif, daarom!

Vergeet alstublieft niet dat de lichaamskleur van de DH moet voldoen aan dezelfde eisen die aan overeenkomstige 'gewone' kleurkanaries worden gesteld, buitendien

verdient een ongepigmenteerde kuif op een gepigmenteerde romp of een gepigmenteerde kuif op een ongepigmenteerde romp de voorkeur. Voeg daarbij dat ook geheel gepigmenteerde danwel ongepigmenteerde Duitse Kuifkanaries voorkomen, u zult dan hopelijk met me eens zijn dat de fok van dit ras zeker geen 'makkie' mag heten, dat toeval en fokkersgeluk een zeer sterke rol spelen.

Het heeft mijns inziens geen enkele zin om zich af te zetten tegen de niet voormaakte kuif van de DH, het heeft ook geen zin om protest aan te tekenen tegen de erkenning van een gekuifde kleurkanarie als postuurkanarie. Die erkenning is een feit, wordt toch niet meer teruggenomen, dan wordt het zaak dat die erkenning op ruimere schaal waargemaakt wordt. Het is onredelijk om dat op de schouders van onze Duitse sportvrienden alleen te leggen, ook in Nederland is voldoende materiaal beschikbaar om met succes dit ras te fokken.

Vermijd het gebruik van zwaarbonte exemplaren, denk erom dat de producten eisen voor kleur moeten kunnen verdragen; gebruik geen vogels die duidelijke postuurkenmerken laten zien, ook de nafok lijdt dan aan hetzelfde euvel; roodfactorige kuifkanaries mogen net als kleurkanaries niet tweekleurig zijn; mocht u het voornemen hebben, ik wens u veel succes!

De volgende maand zal ik met u de Parijse Frisé behandelen, TOT DAN!

door Jan Kuiper

uw vraag | ons antwoord

isabelfactorige vetstofvogels

In het maandblad van **Onze Vogels** Mei 1980 blz. 216, staat een artikel over vetstof- en Pigmentkanaries. Dit was geschreven door de heer K. Postma en de visie hierover van de heer J. Kuiper. Dit stuk goed gelezen, omdat mij dat terdege fascineerde. Door mij worden ook Vetstofkanaries gekweekt.

De heer Postma was kweker van gepigmenteerde vogels en zijn belangstelling ging ineens naar de ongepigmenteerde, de vetstof toe. Dat kan natuurlijk, want bij mij is het andersom gegaan. Verandering van spijs doet eten, trof ook mij. Ik heb dat artikel vetstof- en pigmentkanaries, dan ook enkele keren gelezen. De oogkleur speelt een hoofdrol in het totale kleureffect van een vogel stelt de heer Postma. Ik vind deze stelling niet juist, omdat na de rui de oogkleur niet meer bepaald kan worden of het een Isabelfactorige of een Groenfactorige vogel is. Tot aan het ringen kun je het duidelijk zien, daarna wordt het steeds minder zichtbaar. Dus bij het ringen van de Isabelfactorige vogels, de ringnummers goed noteren en met de vermelding van Isabelfactorig. Op het moment dat ik dit nu schrijf heb ik al enkele nesten met Isabelfactorige vogels ontdekt bij mijn rec. Witten en verervenden. Ik heb voorheen nooit opgelet, maar met enkele koppels een paar jaar lijnenteelt toegepast. Bij deze koppels dan ook 2 jaar geen bontheid opgetreden. Van één van die koppels had ik een zoon x moeder gezet en wat denk je. Het eerste nest van dit koppel, 2 Isabelfactorige en 2 Groenfactorige. Bij 1 van de Isabelfactorige trad bontheid op, maar ook één van de Groenfactorige was bont op de kop. Laat ik het precies zeggen, een geel-split met bont groenfactorige en een Rec. Wit met bont, Isabelfactorig. Daar het nest 4 jongen bevatte bleef er een gave Rec. Wit, groenfactorig en een

geel-split voor Rec. Wit over voor de verdere kweek. De vader was Rec Wit en de moeder Geel-split voor Rec. Wit. Op een lezing heb ik over dit verschijnsel met betreffende

'gewone' isabel

Keurmeester, die de lezing verzorgde, gesproken. Deze gaf mij te kennen, dat die Isabelfactorigen dan poppen moesten zijn. Als zijn theorie juist is, dan zou de vader van die Isabelfactorigen ook Isabelfactorig zijn en de moeder Groenfactorig. Maar van deze pop heb ik de 2 jaren ervoor 5 nesten jongen, 2 stuks, gehad zonder dat er één bij was waar bontheid optrad, zonder te weten of er Isabel- of Groenfactorigen bij waren. De heer Kuiper noemde de Vetstofvogels latent gepigmenteerd. Verborgen dus, maar vererven wel als zodanig. Als ik volgend jaar alle Isabelfactorige vaders aan de Isabelfactorige jonge poppen paar, dan zouden daar dan allemaal Isabelfactorige vetstofkanaries uit geboren kunnen worden. Of kunnen er dan toch nog Groenfactorige bij zijn? Als dat zo is, dan spelen er toch andere

factoren een rol. Maar welke factoren. Is het misschien zo dat als men groenfactorige vetstofkanaries aa elkaar paart dat er dan ook gee bontheid optreedt? Zo ook b.v. me Bruin-, Agaat- en Isabelfactorig. We weten dat een kanarie 9 paar chromosomen heeft en we weten ook dat er 1 paar is dat het geslacht bepaald, maar van die andere 8 paar chromosomen is niet precies bekend waar die nu eigenlijk voor dienen. Er zou b.v. 1 paar chromosomen bij kunnen zitten die de bontheid belette om op te treden. En als nou die bepaalde chromotiden van een man-een popkanarie bij elkaar komen b bevruchting, dan zou dat kunnen betekenen eventueel, dat er dan ook bontvrije vetstofkanaries in het nest kunnen liggen. Dit zijn natuurlijk géén theorieën die nu vastgelegd kunnen worden maar denkpatronen al of niet met een dubbele bodem. In de Studieboeken van de heer Vee kamp en van de heer Kuiper, wordt veel, heel veel over de vererving van de gepigmenteerden gesproken en dat het bij deze kleurkanaries direct is te zien. Maar bij de Vetstof is het pigment latent verborgen, dus niet direct zichtbaar waar deze vogel b hoort.

Op betreffende lezing vertelde de bekende keurmeester dat de Isabelfactorige jongen in het nest poppe moesten zijn. Volgens mij kan het ook een man én een pop zijn. Ik ben nu niet lang thuis in de symboliek van de theorie van een kleurkanarie maar ik zal het toch even in formule zetten:

$$\frac{1 \ x \ z^+ \ rb}{2 \ x \ z \ rb} \times \frac{3 \ x \ z \ rb}{4 \ y} =$$

$\frac{1 \ x \ z^+ \ rb}{3 \ x \ z \ rb}$	Agaat/Isabel man
$\frac{2 \ x \ z \ rb}{3 \ x \ z \ rb}$	Isabel man
$\frac{1 \ x \ z^+ \ rb}{4 \ y}$	Agaat pop
$\frac{1 \ x \ z \ rb}{4 \ y}$	Isabel pop

Zo zie je maar dat ook een keurmeester zich kan vergissen en dat vind ik geen schande. Daar leer je van alles van. Ik zie graag van deze tekst uw visie hierover. Bij mij en de vereniging vinden ze dat ik er te diep op in ga. Wat vindt u ervan?

W.G. van Ingen
Joubertstraat 47
6543 NS Nijmegen

VAN INGENIEUS TOT ONBEGREPEN

Het door v. Ingen aangehaalde artikel in Onze Vogels (mei 1980/pag 216) eindigt als volgt:

'het heeft me er weer eens op gewezen dat we iets te snel verwachten dat bepaalde vragen geen antwoord meer behoeven.'

Nu, een jaar later, komen er opnieuw vragen over dezelfde materie, dat noopt mij te veronderstellen dat mijn toenmalige antwoord niet volledig genoeg was. In ieder geval niet voor v. Ingen, ik zal pogen om een nog duidelijker antwoord te formuleren.

Eerst nog dit, stoor je alstublieft niet aan opmerkingen in de trant van 'ergens te diep op in gaan', de enige domme vraag die bestaat is de niet gestelde vraag!

Kanaries, derhalve ook de kleurkanaries, zijn van oorsprong gepigmenteerd. Door het houden achter tralies zijn in de loop der jaren een groot aantal mutaties ontstaan en vastgelegd, te beschouwen als een 'ge woon' bijverschijnsel in ieder domesticatieproces.

Alle mutaties ten spijt is nog steeds iedere kleurkanarie te beschouwen als gepigmenteerd, er zijn echter twee oorzaken waardoor kleurkanaries er niet meer als zodanig uitzien, zij lijken in beide gevallen geheel of vrijwel geheel pigmentloos. De genoemde oorzaken zijn:

1. de vogel laat geen pigment meer zien omdat 'ergens' in de reproductie der chromosomen iets misgegaan is, in plaats van de vorming van pigment wordt het effect van een 'stopcode' zichtbaar. Met andere woorden, het pigment treedt niet meer aan de oppervlakte, door een erfelijke afwijking is ten aanzien van het pigment een stopcode van kracht geworden. Eén enkele verandering in bijvoorbeeld de volgorde der tripletten is voldoende om zoiets te realiseren;

2. de vogel laat geen pigment meer zien omdat in één en dezelfde vogel zoveel reductiefactoren werkzaam zijn dat daardoor de waarneming van pigment tot nul is gereduceerd.

De onder 1 en 2 genoemde groepen zijn, ondanks hun gelijkvormig uiterlijk, zeer van elkaar verschillend, daarover mag en kan geen enkel misverstand bestaan. Vogels van groep 1 bezitten een genetische 'afwijking' die verhindert dat pigment aan de oppervlakte treedt, groep 2 omvat in feite gepigmenteerde vogels die geen pigment laten zien omdat het aanwezige factorenpakket dat verhindert. VERMENGING van beide groepen levert onherroepelijk vogels op met meer of minder duidelijk waarneembare bontvorming!

Waarmee NIET wordt bedoeld dat bijv. v. Ingen danwel Postma dit wel zouden hebben gedaan, gezien de opgetreden bontvorming. Bontvorming treedt op bij gepigmenteerden en bij ongepigmenteerden, in grote lijnen kan dus worden gesteld dat garanties op het niet-optreden niet kunnen worden gegeven. Iets anders is dat bontvorming 'bemoelijk' kan worden, daarmee bedoel ik dat bij vogels met een zwak norm-bezit aan pigment minder bontvorming optreedt dan bij vogels met een sterk norm-bezit het geval is. Ergo, een vogel die latent isabelpastelopaal is zal praktisch geen bonte dieren voortbrengen bij gelijkwaardige paringen.

Een volkomen andere zaak is het feit dat de 'hardheid' van de kleur, de kleurdiepte dus, gekoppeld blijkt te zijn aan het genetische pigmentbezit, zo heeft een vetstofvogel die thuis hoort in de agaatserie een hardere vetstofkleuring dan een gelijkgekleurde vetstofvogel uit de isabelpastelserie. En omdat de standaard niet alleen verlangt dat vetstofvogels bontvrij moeten zijn, maar ook onveranderlijk prijs stelt op een goed ontwikkelde vetstofkleur, is het mijns inziens niet goed mogelijk om wie dan ook te adviseren om 'vetstoffen' te gaan fokken die een lichte pigmentstructuur bezitten. Ik acht dat incorrect omdat dat advies eigenlijk alleen 'werkt' op eventueel mogelijke bontvorming, het effect op de vetstofkleur wordt daardoor onderbelicht.

Mijnheer van Ingen, ik vrees dat u net als ik en alle andere leden van de NBvV zult moeten leren leven met het feit dat op volkomen ongewenste momenten bontvorming optreedt, dat kan gebeuren bij gepigmenteerden en bij ongepigmenteerden. Het is slechts een schrale troost dat ook vroeger verwoede pogingen in de richting van bontvrijheid op niets uitliepen, voor nu en voor de toekomst verwacht ik toch een identieke ontwikkeling. Buitendien is het fokken van vetstofvogels die uiterlijk geen bont vertonen maar dat dankzij of ondanks hun genetische codering wel degelijk zijn, (latent isabelpastelopaal b.v.), toch te vergelijken met wat men ook wel 'een rad voor de ogen draaien' noemt.

Want: als we kans zouden zien om bij vetstofvogels het ontbreken van pigment zo te verankeren in het totale factorenbezit dat bont NIET MEER KAN, dan zouden we ook gericht kunnen fokken op bontpatronen, dan zou ook dat genetisch vastlegbaar zijn! Helaas, 't is maar een droom...

Jan Kuiper

Fauna
Metaalwaren b.v.

Hoofdstraat 138 a, Tel. 04167-74114
Postbus 146 - 5170 AC Kaatsheuvel

- kunststof bouw pakket, geschikt voor broedkooi, volière etc.
- 100 verschillende voorfronten o.a. tentoonstellingsfronten
- voeder- en drinkautomaten en alle verdere benodigdheden

kunt u zingen?.... zing dan mee

Te zingen en te fluiten. VOGEL - CANON.

tekst en muziek:
Gotze Kaspersma.

1. 2.

Het zin-gen van de nach-te-gaal, is ho-ger dan de wie-le-waal,

3. 4.

ook laag van toon fluit hij zijn lied, dat kan zelfs mees of me-rel niet

5. 6.

Zeer mu-zi-kaal zingt hij zijn wijs, nog be-ter dan de vink of sijs,

7. 8.

ka-na-rie, koe-koe, al-le-maal, de bes-te blijft de nach-te-gaal,

SLOT:

de nach-te-gaal !

Je zingt
vals man.

Zo af en toe dwarrelt er wat op de redactietafel waarvan je zegt 'Hee!'. De grijze massa gaat werken en onwillekeurig stel je je dan de vraag 'Kan dat wel?... ach ja, best aardig'. of, en dat komt niet zo vaak voor, 'sorry hoor, jammer van de moeite maar dit is echt niets voor ons'.

Weinu, 2 april jl., was het weer zover. We ontvingen een briefje van Gotze Kaspersma, Kerkedennen 79 in Borne. Hij is leraar schoolmuziek en een groot bewonderaar van zangvogels. Die bewondering ging zo ver dat het niet bij een oppervlakkig aanhoren van des vogels lied bleef, er werden gegevens verzameld en zo langzamerhand is hij aardig wat aan de weet gekomen over de muzikale eigenschappen van een achttal in ons land voorkomende zangvogels. Dit inspireerde hem om een eenvoudige maar niettemin toch achtstemmige canon te componeren. De melodie leent zich uitstekend om te worden gezongen of op de blokfluit te worden gespeeld.

En wat gaf in dit geval mijn grijze massa te kennen? Gewoon publiceren man. Het is toch hardstikke leuk dat of de lezers van dit blad of hun huisgenoten straks ook eens 'ONZE VOGELS' op de lessenaar zetten om daaruit een stukje te spelen. En u, u zingt mee maar bedenk wel, de beste blijft de nachtegaal.

Redactie.

europese bijeneters

Het voeren van jonge bijeneters laat ons een staaltje van zeldzame doelmatigheid zien. Geschiedt door beide oudervogels die bij het naderen van de nestgang de nestroep laten horen. Bijzonder functioneel, want nu kunnen de jongen zich in het donkere nest voorbereiden op de maaltijd. Voor de aanbieding daarvan zijn geen visuele signalen vereist: tastprikkelers en geluidssignalen zijn hier ruimschoots voldoende. Het binnengekomen ouderdier biedt de prooi het wachtende jong aan en bij het geringste contact met de snavel

van het jong laat dit het in de keel verdwijnen. Is het verzadigd, dan trekt het zich doodeenvoudig terug om zich weer bij zijn broertjes en zusjes te voegen, waarvan de meest hongerige de plaats van de eerste kan bezetten. Zo wacht ieder op zijn beurt en lijkt het wel een drukkeldante winkel, waar ieder voor de goede orde een nummertje heeft getrokken. Orde en regelmaat moeten er nu eenmaal zijn, schijnt men in de bijeneterswereld te zeggen.

Dergelijke waarnemingen doet men niet zonder meer in de vrije natuur. Men dient de vogels in gevangenschap te kweken en dan zijn zulke observaties nog moeilijk genoeg en blijken ze bepaalde voorzieningen te vragen (in dit geval het verwijderen van een deel van de wand van het nest). De bijeneter toont nog meer gedragsbijzonderheden, die wij uit praktisch en wetenschappelijk oogpunt als bijzonder belangrijk moeten beschouwen. Kortgeleden hadden twee Duitse vogelliefhebbers, de heren Horst Stier en Günter Elzer in het bij Heidelberg gelegen westduitse Nufloch een zeldzaam succes door de Europese bijeneter in de volière te kweken. Men maakte gebruik van een broedwand van ter plaatse voorkomend mergel van 1,20 meter diep. Bij toerbeurt werd door de partners met de lange, spitse, iets omlaaggebogen snavel een nestgang gehakt, waarbij het gruis met de voeten naar buiten werd geschoven. Kwam een rivaal te dicht in de buurt, dan werd hij onmiddellijk door de niet-hakkende vogel verdreven, die daartoe altijd in de buurt was. Zoals u in het artikel **Onze Vogels 41**, no. 7, 309, 1980 hebt kunnen lezen, leverde het ene broedsel acht jongen op en het andere zeven, die na de dood van het mannetje met de hand moesten worden grootgebracht. Een ongehoorde prestatie die de grootste waardering verdient.

Persoonlijk speelden wij al jaren met de gedachte om een kweekpoging met de Europese bijeneter in Toscane (Italië) op te zetten. Een bevriende relatie die een buitenhuis in het heuvelland bezit en zelf in het kweken van Europese vogels is geïnteresseerd, stelde ons daartoe in de gelegenheid. Het leek ons het meest praktisch de volière (3 meter hoog, 10 meter breed en 2,50 meter diep) zodanig tegen een steile, vrijwel loodrechte leemwand te bouwen, dat deze als achterwand en nestgelegenheid kon worden gebruikt. Het **ei van Columbus** inderdaad, waarvan wij veel plezier hebben gehad, al moesten wel wat ondergeschikte problemen worden overwonnen. Wij hielden er rekening mee dat bij natuurlijke kolonies de ingang van de nestgangen gewoonlijk op het zuiden is gericht om zo de koude wind uit het noorden te vermijden. Daar de Toscaanse winters soms vrij koud kun-

nen zijn en er zelfs (zij het ook zelden) met sneeuw rekening moet worden gehouden, werd uiteraard voor een binnenverblijf gezorgd, dat echter (evenals bij Stier en Elzer) voortdurend in open verbinding met de buitenvolière stond.

In deze volière werden twaalf volgroeide bijeneters gebracht, die het in deze vrij natuurlijke omgeving al spoedig naar hun zin bleken te hebben. De beplanting was aangepast aan de streek: behalve braamstruiken, sleedoorn en wilg ook nog jonge olijfbomen, vijgen, kardinaalsmuts en brem. Door het ontbreken van uiterlijk geslachtsverschil is geen opgave van het aantal mannetjes en vrouwtjes te verstrekken.

Als voedsel werden hommels, bijen en wespen gegeven, alsmede vlinders en libellen, kevers, hooiwagens en spinnen, sprinkhanen en krekels. De toediening van een multivitamine- en mineraalpreparaat bleek het best met gekookte meelwormen te geschieden. Van tijd tot tijd werd ook een edelgistpreparaat verstrekt.

Over de lotgevallen van de vogels zullen wij kort zijn. Eind mei werd enige dagen na elkaar door drie paartjes met het hakken van een nestgang begonnen. Ook hier bleek men dit bij toerbeurt te doen en wij nemen aan dat dit ongeveer op dezelfde wijze plaatsvond als in de westduitse mergel. In de droge tijd wordt de Toscaanse leem zo hard, dat men slechts met de grootste moeite (om te planten bijvoorbeeld) een gat in de grond kan hakken. Met hun krachtige snavels speelden de dieren het echter klaar. Zoals overal bleek ook hier het begin het moeilijkst te zijn. Met de snavelpunten iets van elkaar vloog de hakker tegen de leemwand, blijkbaar met de bedoeling om op die manier een gaatje te vormen. Was dit eenmaal gelukt, dan trachtte het dier het systematisch te vergroten, vond op die manier als het ware een plaatsje voor zijn voeten en nu bleek het hakkend graven heel wat efficiënter te gaan.

De graafwerkzaamheden namen ongeveer drie weken in beslag. De nestgangen werden door de paartjes verdedigd en men dulde elkaar niet over de vloer. Uiteraard beschouwde men de niet-gepaarde dieren eveneens als rivalen. Imponerend was de enige dagen durende balts,

waarbij de spitse vleugelpunten onder de staart werden gebracht en de kopveren zich gedeeltelijk bleken op te richten. Met hun blauwgroene, goudgele en kastanjebruine kleuren zagen de fraaie dieren er dan indrukwekkend uit. Het lokken van de partners werd met vleugelklappen gedaan. Het dier streek dan naast de partner neer en liet doffe geluiden horen. Daarbij waren de acties omhooggericht en zoals Lily Koenig (1951) al opmerkt, werden bij elke schok de pupillen kleiner. De daardoor roodoplichtende iris vormt ongetwijfeld een duidelijk signaal, waardoor de dieren om zo te zeggen weten wat ze aan elkaar hebben.

Merkwaardig was het **doodslaggedrag**. Het dier trof dan de buikveren van de partner, een staaltje van grommende liefde op het eerste gezicht, maar de werkelijke oorzaak zit dieper. Van een angel voorzien insecten vormen uiteraard gevaarlijk materiaal. De bijeneter weet het risico te elimineren door zo'n bij, hommel of wesp krachtig tegen de ondergrond te slaan om op die manier de angel buiten werking te stellen. Men blijkt het zekere voor het onzekere te nemen wordt vaak hetzelfde gedaan. Door het rituele doodslaggedrag wil de bijeneter als het ware zeggen dat hij zijn mannetje staat en er niet tegen opziet om het gevaarlijke voedsel te vangen, zodat er later ook voor de jongen voldoende voedsel zal zijn. Hangt de angel als een uit de hand geslagen wapen uit het achterlijf van het insect, dan gooit de bijeneter dit behendig omhoog om het met de kop naar voren op te vangen. Laatstgenoemde handeling werd door ons bij het rituele doodslaggedrag niet gezien.

Stormachtige dagen maakten wij zo mee, maar op een gegeven moment werd door de partners gezamenlijk de nacht doorgebracht en moest men wel aannemen dat men tot overeenkomst was gekomen. Men wist nu wat men aan elkaar had.

De samenwerking aan de nestgang verstevigde bij deze toch al zo sociale vogels, die graag in kolonieverband nestelen, de onderlinge band. Dit was duidelijk te zien aan het voeren, dat het mannetje zijn vrouwtje nu vaak deed. De paring liet nu ook niet lang op zich wachten en daarna werd geen territoriumgedrag meer gezien en werd het onderlinge dreigen

gestaakt. Men krijgt de indruk dat bij Stier en Elzer de vrouwtjes broedden, terwijl de mannen slechts kort de nestgang binnengingen, waarschijnlijk met de bedoeling om de vrouwtjes te voeren. Bij ons werd door de partners bij toerbeurt gebroed en werd de nacht gewoonlijk gezamenlijk op het nest doorgebracht. Hoe men zich dan in de broedkamer had opgesteld, weten wij natuurlijk niet. Misschien hielp ook dan het mannetje mee om de eieren (en later de jongen) warm te houden. Een enkele maal werd de man 's nachts in een struik aangetroffen. Volgens Lily Koenig komt het eerste jong na een broedperiode van 22 tot 25 dagen uit en dit komt aardig overeen met de door ons verkregen gegevens. Precies weten doen wij het natuurlijk niet, want wij weten niet exakt wanneer het broeden een aanvang heeft genomen. Het uitkomen van onze jongen is evenmin precies bekend, want wij wilden uiteraard het nest niet door inspectie verstoren. Het gelukken van de kweek werd door ons op de eerste plaats gesteld. Toen bedelgeluiden werden waargenomen, waren wij volkomen zeker van onze zaak.

Het voeren van de jongen werd door beide ouders gedaan. Na ruim vier weken kregen wij de eerste jongen te zien. Het verenkleed bleek al uitstekend ontwikkeld te zijn, waarbij elke veer zich in een vliesachtig zakje bevond. Dit is karakteristiek voor bijenetters en heeft de bedoeling om de veren afdoende tegen nestvuil te beschermen. Er wordt immers niets aan nesthygiëne gedaan en de kans is dan groot dat een onbeschermd veer beschadiging kan oplopen. Toen de veren bijna volgroeid waren, braken de vliesjes door.

Uit de drie nesten werden respectievelijk vijf, vijf en zes jongen verkregen. Vijf tot tien nachten brachten ze nog in de nestholte door om van de warmte van de ouders te kunnen profiteren. Ze waren bijzonder op warmte gesteld, want toen ze later buiten bleven slapen, drongen ze dicht op een tak bijeen en wisten ze op die manier warmteverlies tot een minimum te beperken. Ze werden nog enige weken buiten het nest gevoerd, maar begonnen hoe langer hoe meer zelf insecten te pakken. Zo kwamen ze langzamerhand helemaal op eigen

benen te staan en zijn ze al spoedig geheel zelfstandig geworden.

Het openleggen van de enigszins oplopende (in verband met de afwatering!) nestgang bij de drie nesten bracht aan het licht dat deze respectievelijk 80, 95 en 102 centimeter lang waren bij een doorsnede van vijf tot zeven centimeter. De broedkamers waren in alle gevallen naast de gang

gelegen en voorzien van de uit braakballen afkomstige voedselresten. Op die manier werd een laag van insectenresten gevormd, waarop de eieren konden liggen. Aan echte nestbouw bleek niets te zijn gedaan; er werden in het geheel geen plantendelen of worteltjes gevonden. De nestgang schijnt van jaar tot jaar te worden gebruikt. Naar onze mening was het dan ook niet nodig geweest dat Stier zijn door een regenperiode gestaakte bouw van een zestig-centimeter-diepe nestgang weer met mergel heeft opgevuld. De kans is groot dat de vogels daarmee volgend broedseizoen waren doorgedaan, te meer daar ook in boomholten en holten in muren kan worden genesteld.

Als regel wordt een deel van de insectenresten (het bed voor de eieren) in het nieuwe broedseizoen verwijderd, maar in dit opzicht hebben wij geen ervaring. De dieren mogen dan niet aan nesthygiëne doen, maar het opnieuw gebruiken van dat oude insectenmatras vinden ze blijkbaar toch wat al te gek.

In het eerste nest werden twee onbevruichte geelachtige (oorspronkelijk glanzend wit) eieren aangetroffen en in het derde één. De legsel bleken bijgevolg zeven, vijf en zeven eieren groot te zijn. Zoals bij de meeste holenbroeders het geval is, waren de eieren wit. Eicamouflage zoals bij open-nestbroeders heeft hier immers geen enkele zin en het aanbrengen van kleurvlekken zou verspilde energie zijn geweest, die beter voor nuttiger doeleinden gebruikt had kunnen worden. Men heeft ook wel gemeend dat witte eieren voor holenbroeders ideaal zouden zijn, omdat ze als reflector konden dienen en op die manier in de hollen een beter zicht tot stand zouden kunnen brengen. Gaat natuurlijk helemaal niet op in het geval van de bijeneter, waar de nestgang zo lang en gebogen is dat men er absoluut niets kan zien.

Een interessant probleem van de bijeneter wordt door Claus König aangesneden. Het blinde, naakte, pasgeboren jong weegt drie tot vier gram en bereikt in drie tot vier weken een gewicht van maximaal zeventig gram, wat zwaarder is dan dat van de ouders die vijftig gram wegen. Het nest wordt na ongeveer dertig dagen verlaten en om het juiste gewicht voor het vliegen te krijgen (in overeenstemming met de draagkracht van de vleugels), moet dan de laatste dager voor het uitvliegen worden gevast. Een doelmatige methode inderdaad vóór die tijd hebben de jongen a contact met de buitenwereld gezocht door vanaf ongeveer de 23ste dag belangstellend naar buiten te kijken. Op die manier wordt al heel wat van de omringende buitenwereld geleerd, wat in het latere leven uitstekend van pas kan komen.

Terwijl de jongen belangstellend uit de nestgang hangen, kunnen ze me wijddopen snavel een doordringende langgerekte, iets omlaaggaande roep laten horen. Dit is een voedsel roep en ze kunnen dan niet alleen door de ouders, maar zelfs door an

europese bijeneters

dere volwassen bijeneters worden gevoerd. Bij volwassen vogels blijkt die scherpe kreet ook een belangrijke sociale betekenis te hebben. Wordt bij bedreiging door soortgenoten als een teken van onderdanigheid gebruikt en is als zodanig in de bijenetersgemeenschap van het grootste belang.

Om bij bedreiging een echt gevecht te voorkomen, kan de bijeneter met achterovergebogen lichaam tegen zijn rivaal sperren om zich door deze dan vervolgens bij de snavel te laten grijpen en zich dooreen te laten schudden. Ziet er niet zo onschuldig uit, maar dient juist om een echt gevecht met alle vervelende gevolgen vandien te voorkomen. Merkwaardig genoeg bestaat bij dit spiegelgevecht nog een aardige 'luchtvariant', waarbij de overwinnaar de overwonene door de lucht nazit om hem telkens opnieuw (zij het ook volkomen ongevaarlijk) aan te vallen. De schermseling komt onmiddellijk tot een eind, als de zwakkere zijn inferioriteit inziet en door een op kinderlijk gedrag gebaseerde onderdanigheids-handeling onmiddellijk een eind aan het conflict maakt. Op dezelfde manier als een wolf of hond dit doet door het aanbieden aan de sterkere tegenstander van de onbeschermd keel.

Zoals wij herhaaldelijk in het vrije veld hebben kunnen waarnemen, biedt het mannetje zijn vrouwtje in de punt van zijn snavel voedsel aan. Hij doet dit gewoonlijk vlak vóór de paring en wat men dan te zien krijgt, is als regel steeds hetzelfde: aanpakken van het lekkere hapje door het vrouwtje, inslikken, kopuitsteken en ogensluiten, aannemen van de voor de paring vereiste houding. Merkwaardig genoeg blijkt het mannetje vaak seksueel niet zo sterk geprikkeld te zijn.

Bij onze volière-kweek waren de dieren uiteraard voor roofvijanden gevrijwaard. Als belangrijkste moeten daarvan slangen en hagedissen (de hagedisslang *Malpolon monspessulanus* en de parelhagedis *Lacerta lepida* vooral) worden genoemd, die in de nestgang zowel volwassen vogels als eieren en jongen kunnen bemachtigen. Is de rover de nestgang eenmaal binnengegaan, dan heeft de bijeneter geen enkele kans. Het koloniebroeden zou in principe wel eens een middel tegen deze roofvijanden

kunnen zijn, maar zeker weten doen wij dit natuurlijk niet.

Wel wordt tegen indringers gezamenlijk opgetreden door plotseling omhoog te duiken en men heeft wel gezien dat een slang of hagedis inderdaad daardoor kan worden verjaagd. De felle kleuren (heldergele keel, goudgele en kastanjebruine bovendelen, blauwgroene borst, buik, staart en vleugels) zouden hierbij zeker een rol als afschrikkend middel kunnen spelen. Onder de vogels moet met de zwarte wouw *Milvus migrans* als predator rekening worden gehouden en die schijnt eveneens gezamenlijk te kunnen worden geattaqueerd.

Al met al een aantrekkelijke vogel die weinig schuw is voor de mens, onverschillig of men hem nu in de volière

re verzorgt of in troepverband met snelle vleugelslag rond ziet vliegen, de lucht vervullend met de monotone roep, sierlijk zwevend op de lange spitsgepunte vleugels, altijd maar naar voedsel op zoek. Laten we blij zijn dat hij zijn woongebied voorzichtig naar onze streken schijnt uit te breiden: broedgeval in Limburg in 1964 bij een kolonie oeverzwaluwen *Riparia riparia* en een jaar later twaalf vogels en enige nesten op Terschelling. Zoiets geeft hoop voor de toekomst.

à propos, bijeneters drinken meestal niet. Gewoonlijk blijken de gevangen insecten voldoende water te bevatten. Baden in de regen wordt echter graag gedaan.

Volgens Gilliard zouden in het nest van de Australische prachtbijeneter of regenboogvogel *Merops ornatus* wel 2753 insektekopen geteld zijn (waarvan 1747 afkomstig van bijen), waaruit men een indruk kan krijgen wat er allemaal aan voedseldieren wordt aangevoerd. Zijn er geen geschikte nestwanden aanwezig, dan kunnen in de vlakke grond ook schuin naar beneden lopende holen worden aangelegd. Dit wordt door de witkeelbijeneter *Merops albicollis* normaal gedaan. Onder het grondoppervlak wordt bij de bouw dan wel horizontaal afgebogen. In dit opzicht hebben wij persoonlijk echter geen ervaring. De witvoorhoofd-bijeneter *Merops bullockoides* kan zelf zijn nest graven, maar neemt ook nog wel eens een bestaande holte in een wal in gebruik. De scharlakenrode bijeneter *Merops nubicus* (ten zuiden van de Sahara, Senegal tot Somalië en Tanzania) kan grote kolonies van wel meer dan duizend paren vormen. De ammoniaklucht (als gevolg van ontbreken van nesthygiëne) vormt voor de gewone toerist soms een bezwaar, maar voor de ware vogelliefhebber is dit een tafereel om nooit meer te vergeten.

Literatuur

M. de Jong: De bijeneter, *Onze Vogels* 41, no. 7, 308, 1980.

Redactie *Onze Vogels*: Bijeneters eigen kweek, *Onze Vogels* 41, no. 7, 309, 1980.

Lily Koenig: Beitrag zu einem Aktions-system des Bienenfressers (*Merops apiaster* L.) Zeitschrift für Tierpsychologie 8, 168-210, Hamburg/Berlin 1951.

de molukken kaketoë

(*Cacatua moluccensis*)

Deze grote zalmkleurige kaketoë is afkomstig van de Zuid-Molukse eilanden Ceram, Ambon, Saparua en Haruku. Op Ceram komt hij algemeen voor in de kustgebieden. Hij zou veel schade toebengen aan de kokosnootplantages (Forshaw, 1973). Vooral de laatste 5 jaar zijn er broedresultaten gemeld met de Molukken kaketoë. Een goed overzicht geeft Low (1980). De broedduur is 30-35 dagen. Man en pop wisselen elkaar af bij het broeden en de jongen blijven ongeveer 3 maanden in het nest.

In december 1975 kocht ik een koppel Molukken kaketoës. Ik had de keuze uit ongeveer 15 exemplaren. De man heeft zwarte ogen, de broedrijpe pop bruine. Het verschil in kleur is niet groot en het best te zien als men met een zaklamp in de ogen schijnt. Volgens Peratino (1979) werd in meer als 30 gevallen deze visuele geslachtsbepaling bevestigd door endoscopisch onderzoek. De man van mijn koppel heeft een dieper roze borst en een grotere kop en snavel, maar ik heb een andere man met een kleine snavel. De oogkleur is m.i. het enige betrouwbare geslachtskenmerk. Ik kweek al jaren Goffin's kaketoë (*Cacatua goffini*) in broedkooien (Schulte 1975). Daarom kreeg ook dit koppel een broedkooi. De afmetingen ervan zijn 125x75x100 cm hoog. Aan de buitenkant hangt een nestkast waarvan de binnenmaten 32x35x60 cm hoog zijn met een invliegkat van 13 cm.

Kooi en nestkast zijn gemaakt van geplastificeerd spaanplaat. De binnenhoeken zijn versterkt met aluminium hoekprofiel. Bovenkant en voorkant zijn van tralies. De nestkast heeft een dubbele bodem. Ertussen staat een schaal water om de juiste vochtigheid te handhaven. Binnen in de nestkast zijn vurenhouten planken bevestigd, die gemakkelijk vervangen kunnen worden. De vogels knagen deze planken af en zo komt voortdurend een regen van houtsplinters omlaag, die de ontlasting van de jongen bedekt en de nesthygiëne ten goede komt. Low (1980) raadt het houden van broedparen kaketoës in kleine

ruimtes af. Broedlustige mannen kunnen agressief worden en de poppen hebben in een kleine kooi geen ruimte om uit te wijken. Ik heb een pop Goffin's kaketoë, die 2 jaar achtereen in het voorjaar een wond aan de kop had, toegebracht door de man. De kleine ruimte is niet nadelig voor de conditie. De kaketoës oefenen hun vleugels veel. Een koppel zat 5 jaar in een broedkooi. Toen ze in een buitenvolière werden gezet vlogen ze meteen normaal. Mijn koppel Molukken-kaketoës was erg schuw en verdween meestal in de nestkast als iemand bij de kooi kwam. Ze werden daarom zoveel mogelijk met rust gelaten. Ze aten toen ik ze kocht alleen maar zonnepitten. Na een tijdje gaf ik nog maar 1 hand zonnepitten per dag. Na 4 dagen vasten gingen ze andere zaden eten. Nu eten ze zonnepitten, cedernoten, witzaad, hennep, paddi, geweekte mais, sla en brood, waarop ik gistocal (een vitaminen-mineralen mengsel) strooi. In Engeland en de Verenigde Staten geeft men aan grote papegaaien hondbrokjes.

Bij mij eten vooral de jonge kaketoës graag Flora tartaar, een half-vochtig volledig hondvoer.

In 1976 en 1977 gebeurde er niets, wel paarden de vogels regelmatig. Van agressiviteit onderling was geen sprake. Het duurt vaak lang voordat een koppel kaketoës tot broeden overgaat. Ik denk dat vooral de paarvorming veel tijd vergt. Hoe sterk de band tussen de partners wordt blijkt uit het feit, dat bij uit elkaar halen van een koppel vooral de pop in een ern-

stige stresstoestand raakt. Dit uit zich o.a. in veerplukken. Het wennen aan de omgeving gaat sneller, want ik heb enkele malen een broedpaar zonder nadelige gevolgen verplaatst. In april 1978 waren ze een maand lang zeer luidruchtig. Dit hield plotseling op en toen ik in de nestkast keek vond ik een raar sigaarvormig ei. Ze broedden hier 2 maanden op en toen was het verdwenen. Op 18 februari 1979 vond ik 2 eieren. Nu ging geen schreeuwperiode vooraf. Op 13 maart hoorde ik bedel- en voeder geluiden van een jong. De ouders gingen nu grote hoeveelheden sla en brood eten. Ze aten helemaal geen zonnepitten meer. 2%

Week later merkte ik dat de voeder geluiden minder werden en dat de broodconsumptie terugliep. Op 5 april maakte ik de nestkast open en vond een pas overleder, jong, dat kaal was op wat gele dons na. Onder het houtschaafsel op de bodem van de nestkast ontdekte ik nog een veel kleiner jong, dat vlak na het uitkomen moet zijn doodgegaan. Op 11 mei 1979 vond ik 2 nieuwe eieren. Om het grootbrengen van de jongen beter te kunnen volgen, zonder de ouders te storen, had ik nu op de nestkast een intercom-toestel gelegd, dat aangesloten werd op een ontvanger in een andere ruimte. Op 9 juni hoorde ik een jong en op 27 juni liep de broodconsumptie weer terug. De laatste dagen waren de voeder geluiden weer minder geworden. Ik trof in de nestkast een levend jong aan met een lege krop. Besloten werd om het met de hand groot te brengen. We hebben dit al eerder met jongen van Goffin's kaketoë gedaan.

Het jong werd in een plastic emmertje gezet met op de bodem houtschaafsel, bedekt met absorberend keukenpapier. Als kunstmoeder gebruiken we een ziekenkooi, die voorzien is van 2 warmtelampen en een thermostaat. Een schaal water zorg

voor de juiste vochtigheid. De voorkant van de kooi is afgedekt, zodat de jonge vogels in het half-duister zitten. Peratino (1979) raadt het langdurig blootstellen van onbevederde papegaaienjongen aan daglicht af. Het ultraviolet licht veroorzaakt een te hoge productie van vitamine D, waardoor een vergrote opname en stapeling van calcium in longen en nieren plaatsvindt. Bij hem stierf ten gevolge hiervan een jonge Molukkenkake-

toe. De temperatuur in de kunstmoeder wordt voor kale jongen ingesteld op 30° C. De juiste temperatuur is tot op de graad nauwkeurig vast te stellen. Als de temperatuur te hoog is, gaan de jongen snel ademen om lichaamswarmte kwijt te raken. Ze gaan ook zo ver mogelijk uit elkaar liggen. Als de temperatuur te laag is, liggen de jongen dicht tegen elkaar aan en zijn erg onrustig.

Als de temperatuur goed is, liggen ze

rustig ademend tegen elkaar aan te slapen. De eerste maand wordt 5 keer per dag gevoerd tussen 7.30 uur en 23.30 uur. Dit geldt voor jongen die ouder zijn als 3 dagen. De krop moet steeds voor de volgende voeding leeg zijn. Ik geef een pap, gemaakt van 6 delen Brinta, 2 delen kuikenmeel, 1 deel sojabloem, Olvarit groente blauw etiket (babyvoeding van Nutricia), gistocal (1 mg per gram vogel) en water. Eenmaal per dag wordt een theelepel pindakaas toegevoegd. De pap wordt op lichaamstemperatuur gebracht en gevoerd met een lepel, die ook warm moet zijn. De lepel is zijdelings samengedrukt in een U vorm. De pap moet zo dun zijn dat hij net van de lepel loopt. Zie voor een uitgebreide beschrijving van de handvoeding van kaketoos Nothhaft (1979). De voeding kan ook anders worden samengesteld. Stoodley (1980) vergeleek de groei van papegaaienjongen, gevoerd met een meelmengsel, met die van jongen, gevoerd met een kant en klare babyvoeding, die groente en vlees bevatte (bijvoorbeeld Olvarit rood etiket). De jongen, die de babyvoeding kregen groeiden sneller. Het jong at vanaf de eerste dag vlot van de lepel. Zijn ogen waren half open.

Ik heb eerder jongen van Goffin's kaketoe grootgebracht, die op de leeftijd van 4 en 7 weken uit het nest moesten worden gehaald. Deze weigerden van de lepel te eten, hoewel ze zeer hongerig waren. De pap moest met een voerderspuit, waaraan een slangetje bevestigd was, in de krop worden gespoten. Een mogelijke verklaring voor dit gedrag is de volgende.

Een jonge kaketoe is waarschijnlijk voor de leeftijd van 3 weken niet in staat zich een beeld van zijn verzorger in te prenten. Hij accepteert dan elke verzorger, terwijl op latere leeftijd deze acceptatie veel moeizamer verloopt. Het jong woog toen het 19 dagen oud was 170 gr en had alleen wat gele dons. Het werd steeds om de 3 dagen gewogen. Toen het 3 weken oud was begonnen de stoppels van de grote slagpennen en de kuife

verschijnen. Op de leeftijd van vijf weken begonnen de veren uit de hulzen te komen. Het jong ging nu duidelijk minder eten en het aantal voedingen werd tot 4 per dag teruggebracht. Het woog nu 340 gr. De temperatuur van de kunstmoeder was geleidelijk tot 27° C. teruggebracht. Vanaf de leeftijd van 9 weken kreeg het jong 3 voedingen en vanaf 10 weken 2 voedingen per dag. Het woog nu 700 gram en werd overdag in een kooi gezet. Vanaf 11 weken bleef het hele dagen in een kooi. De moeilijkste periode bij het grootbrengen vind ik de overgang van gevoerd worden naar zelf eten. Nadat het jong zijn hoogste gewicht van 700 gr bereikt had ging het voedsel weigeren. Nu volgde de gebruikelijke afslankingsperiode, die vooraf gaat aan het uitvliegen. Het jong maakte 13 weken oud zijn eerste vlucht door de kamer. Het woog nu 650 gr en het aantal voedingen werd teruggebracht tot 1 per dag 's avonds. Ik blijf 1 maal per dag voeren tot vaststaat dat het jong zelf voldoende eet. Het kreeg brood, groenvoer, gepelde zonnepitten, Flora tartaar en geweekte zaden zoals mais, erwten, trossgierst en witzaad voorgezet. Door de pap mengde ik gebroken zaden en als het jong om voer bedelde, hield ik het gepelde zonnepitten voor. Het lichaamsgewicht daalde tot

600 gr op de leeftijd van 17 weken en begon daarna weer langzaam te stijgen. Hieruit leidden wij af dat het jong zelf voldoende at en de handvoeding werd op 20 november gestaakt. Waarschijnlijk hebben we de handvoeding langer als nodig was volgehouden. De jonge kaketoeweg nu 640 gr. Het is een zeer aanhankelijke vogel, die zich graag laat aanhalen en komt aanvliegen als hij geroepen wordt. In januari 1980 had het broedpaar opnieuw 2 eieren en op 24 januari werd een jong gehoord. Helaas had ik in die periode weinig tijd om de ontwikkeling van het jong te volgen en op 9 februari vond ik in de nestkast een dood jong en een ei. In april 1980 broedden ze weer en op 15 mei hoorde ik een jong. Op 21 mei hoorde ik 2 jongen en daarom durfde ik niet langer af te wachten. Ik haalde 2 levende jongen uit het nest, die 65 en 35 gr wogen. Ik schat het leeftijdsver-

schil, gezien hun latere ontwikkeling op 3 dagen. Hun snavels waren vleeskleurig maar werden in de volgende 2 weken snel donkerder. Tussen de 14e en de 17e dag gingen hun ogen open. Ze werden weer 5 keer per dag gevoerd. De gewichtstoename was iets sneller als bij het eerste jong en ze leerden eerder zelf eten. Toen ze 19 dagen oud waren werden ze geringd met koperen ringen, binnenmaat 13 mm. Ze vlogen op de leeftijd van 13 weken en op 28 september werd de handvoeding gestaakt. Als kaketoes hun jongen zelf grootbrengen, gaat er vaak iets mis. Jongen met de hand grootbrengen kost veel tijd, maar men is verzekerd van forse, gezonde vogels, die zeer tam zijn. Het eerste jong, dat alleen was grootgebracht, bleek bang te zijn voor soortgenoten. Het werd daarom zo snel mogelijk samengezet met een import Molukken kaketoeweg. Of het mogelijk zal zijn met deze imprints te kweken moet worden afgewacht.

Literatuur:

Forshaw, J.M. Parrots of the World, Lansdowne Press, Melbourne 1973.
 Low, R. Parrots, Their Care and Breeding, Blandford Press, Poole Dorset 1980.
 Nothaft, A., Breeding Cockatoos, T.F.M. Publications, Neptune 1979.

Tekst: Dick den Hoed
Fotografie: C. Scholtz/Cruiff/
Creemers/Wigmore, D. den Hoed
en H. Lacey.

de sijzenfamilie

Genus Spinus

Tal van sijzensoorten komen steeds meer in de belangstelling van de liefhebbers en dat er met verschillende soorten ook uitstekende kweekresultaten worden behaald, blijkt op de diverse tentoonstellingen. Vandaar dat het best eens in interessant is om alle echte sijzen, de totale familie Spinus, wat nader te omschrijven. Hopenlijk zal dit artikel dan ook bij dragen aan het gebruik van de juiste benamingen.

Het geslacht Spinus omvat ongeveer 19 soorten waarvan het overgrote deel voorkomt in Noord- en Zuid Amerika.

- 1) *Spinus spinus*, Elzensijs, Europa.
- 2) *Spinus pinus*, Dennensijs, noordelijk en westelijk Noord Amerika, Mexico en Guatemala.*
- 3) *Spinus atriceps*, Guatemalasis, Guatemala en Zuidoost Mexico.
- 4) *Spinus spinescens*, Andessijs, Andesgebergte van Colombia.
- 5) *Spinus yarrellii*, Yarrellsij, Venezuela, Colombia en Oost Brazilië.
- 6) *Spinus cucullata*, Kapoetsensijs, Venezuela en Trinidad.
- 7) *Spinus crassirostris*, Diksnavelsijs, gebergte van Chili en West Argentinië.
- 8) *Spinus magellanica*, Magellaansijs, grootste deel van Zuid Amerika tot Colombia.*
- 9) *Spinus dominicensis*, Haitisij, Haiti.
- 10) *Spinus siemiradzki*, Saffronsij, Ecuador.
- 11) *Spinus olivacea*, Olijfsijs, Nood Bolivia tot Oost Ecuador.
- 12) *Spinus notata*, Zwartborstsij, Mexico.*
- 13) *Spinus xanthogastra*, Geelbuksijs, Costa Rica tot westelijk Panama, Bolivia en Colombia tot Zuidwest Ecuador.
- 14) *Spinus atrata*, Zwarte sij, Noord Chili, West Argentinië, Zuid Peru en Bolivia.*
- 15) *Spinus uropygialis*, Kordillensijs, Chili tot Zuid Peru en Bolivia.
- 16) *Spinus barbata*, Baardsijs, koude streken van Chili en Argentinië tot Vuurland.*
- 17) *Spinus tristis*, Treursijs, Noord Amerika tot Mexico*
- 18) *Spinus psaltria*, Mexicaanse sij, westelijk Noord Amerika tot Noordwest Peru en noord Venezuela.*
- 19) *Spinus lawrencei*, Californische sij, Californië.

Zij nog opgemerkt dat verschillende soorten nog meerdere ondersoorten hebben. Bovendien is het goed te weten dat voor het eerste deel van de wetenschappelijke naam ook de naam *Carduelis* wordt gebruikt. De met * gemerkte soorten worden

onregelmatig en dan meestal ook nog in zeer kleine aantallen ingevoerd. Het meest wordt ingevoerd de magellaansijs. De kapoetsensijs wordt al sedert jaren niet meer ingevoerd maar het bestand bij de liefhebbers is vrij groot en voldoet aan de vraag.

ELZENSIJS (*Spinus spinus*)

Ons sijse is een klein vogeltje, 12 cm lengte van bek tot de staart. Hij is gemakkelijk kenbaar aan zijn zwarte kin en het zwarte kapje bij het man

netje. De rest van de kop is donker groengeel. Het mannetje is veel geer aan de borst en buikzijde dan het popje dat over het geheel grijszer geint en meer gevekt is. Het sijsje is een perfecte kooivogel, wordt zeer tam, erg beweeglijk. Het nannetje zingt bijna het gehele jaar door, hoewel de zang niet zo mooi is doet dat zingen toch gezellig aan.

In mijn volières zijn de sijsjes het eerste wakker maar daarentegen 's avonds de eerste vogels welke gaan slapen. Het beste is om voor goede slaapplekken te zorgen door elzenakken met proppen in de volière te hangen. Het is zeker dat ze elke avond op een vast plekje tussen de akken gaan slapen. Ook is het zaad uit de elzeppropen een goed voedsel voor de vogels waarbij ze met hun korte klauterpootjes levendig en beweeglijk het zaad uit de proppen opzoeken en opeten. Ze zijn daartoe uiterst met een spitse snavel en het is verwonderlijk wat een kapriolen ze maken om het zaad uit de elzeppropen te kunnen bemachtigen.

De kweekruimte voor een koppel sijnzen moet aan de ruime kant zijn. Het te verstrekken voedsel is een goede mengeling van wildzangzaad of een mengsel van negerzaad, blauwmaanzaad, raapzaad, veldsla (wit en zwart) zaad, wit zaad (weinig), kleine zonnebloempitten, hennep- en teunisbloemzaad. verder hebben ze gedurende het gehele jaar de beschikking over maagkiezel, grit, goed en zuiver drink- en waswater en elke dag wat eivoer (CEDE).

Elzenzijs in agaast pastel.

Voor en in de kweektijd wordt dit aangevuld met gekiemd neger- en raapzaad en mieren-eieren, welke ik in de diepvries bewaar.

Bovendien krijgen ze iedere dag verse onkruidzaden zoals kruiskruid, paardebloem, teunisbloem, graszaad. Indien er bladluizen zijn krijgen ze die uiteraard ook; het is een geweldig voedsel gedurende de eerste levensdagen van de jongen. Zeer vroeg in het voorjaar beginnen de mannetjes vurig te zingen en veel met de vleugels te slaan. Bij de balts maken ze zich zeer slank om vooral de gele kleur uit hun verenkleed aan het popje te tonen. Veelvuldig raken ze elkaars snavel en voert het mannetje het pop uit de krop. Een begin vol be-

loften Om hun gelegenheid te geven om te nestelen hang ik op enkele plaatsen bossen brem neer (zie foto). 3 brembossen per koppel. In één van deze brembossen maakt de pop in enkele dagen het mooie nestje uit fijn schapengras, veertjes, sisal, mos en kortgeknipt paardehaar (anders hangen ze zich op!).

Het popje legt vier of vijf licht blauwe eitjes met erg veel fijne roodbruine streepjes en stipjes en broedt deze alleen terwijl het mannetje haar op het nest voert.

Na ongeveer 12 dagen komen de kleine jongen tevoorschijn, ze hebben een geelachtige vleeskleur en zwart donshaar.

Na ± twee weken verlaten ze het nest

Derrensijs

Yarrellsijs.

en zijn dan na een week zelfstandig. De jeugdrui is geen probleem. Het aantal broedsels per koppel is meestal drie, soms vier; in de natuur maar twee.

Sijsjes die in de volière zijn geboren gaan véél gemakkelijker over tot kweken dan sijsjes welke in de natuur gevangen zijn. Dit is voor al onze Europese vogels een geldende regel en gaat zeer zeker op voor de sijsjes! Op de kerst-tentoonstelling in 1979 van m'n Belgische vogelvereniging de 'De nachtegaal' uit St. Truiden is door de voorzitter van de A.O.B. (Belgische Vogelbond) de elssijs tot gedomestikeerde vogel verklaard. De kleurafwijkende sijsjes zijn nu in groenpastel, bruin en isabelpastel. Deze kleurafwijkende vogels zijn van een prachtige schoonheid. Samen met m'n vriend Tony Wauters uit St. Truiden proberen we deze stammen verder uit te bouwen en ook nieuwe kleuren erbij te kweken. Het sijsje is een ideale tentoonstellingsvogel in het bijzonder door z'n tamheid. Het is alleen jammer dat we nog zo weinig sijsen op de tentoonstellingen zien.

Als slotkonklusie durf ik te stellen dat de sijs met de goudvink tot de meest ideale volièrevogels behoort. Ze hebben eigenschappen zoals tamheid, goede kweek, kleurafwijkende stammen in opbouw en zijn goede tentoonstellingsvogels. Dit zal het aantal kwekers van de sijs zeker doen toenemen.

DENNENSIJS (*Spinus pinus*)

Op het eerste gezicht lijkt deze soort op het popje van onze sijs, de elzensijs. De dennensijs is echter duidelijk zwaarder gestreept. De eerste kweekresultaten met dit soort in Nederland zijn reeds gemeld.

GUATEMALASIJS (*Spinus atriceps*)

Deze soort lijkt erg veel op onze sijs maar is toch duidelijk intensiever van kleur. Heeft overigens meer weg van de Yarrellsijs.

ANDESSIJS, *Spinus spinescens*)

Deze sijsjes lijken ook op de Yarrellsijs maar zijn niet zo helder geel. Heeft een wat kleiner zwart capje en meer geel in de vleugels.

YARRELLSIJS (*Spinus yarrellii*)

Het is een erg tere vogel die bovendien zeer weinig wordt ingevoerd. Ze leven in streken waar het altijd warm is. Het mannetje heeft een zwart capje, een gele borst en rug, terwijl de vleugels zwart met groen en geel zijn. De pop is grijsachtig groen van kleur. De mannelijke exemplaren zijn erg mooi zoals u op de foto kunt zien. Het zijn geweldig goede zangers en in de broedtijd erg fel. Hij fourageert in open terrein, gecultiveerde streken tot op hoogten van 400 meter. De schaarse kweekervaringen bij mijn vrienden zijn opgedaan in een broedkooi van 50x50x100 cm. De nestgelegenheid wordt aangebracht aan de voorzijde van de kooi. Het nest wordt gemaakt van korte stukjes paardehaar, sisal en mos. De voeding bestaat uit oliehoudende zaden zoals negerzaad, sesamzaad, sla-zaad, veldsలా-zaad, teunisbloemzaad, distelzaad, hennep, blauwmaanzaad. Voor en tijdens de kweek kregen de vogels nog mierenpoppen, gekiemd zaad en CeDe opfokvoer. De jongen werden hiermede goed grootgebracht.

KAPOETSSENSIJS (*Spinus cucullata*)

Een typisch sijsachtig vogeltje. Snel, kwiek, levendig, maar gevoelig. Mooi van kleur en tekening. Populair vanwege de rode invloed op de kleurkanarie. Een Zuid-Amerikaans familielid van de Europese sijs. Goed maar niet gemakkelijk te kweken. Een vogeltje, dat voor de vogelkwekers nog heel wat in petto heeft...! De Kapoetsensijs bewoont de open savannenachtige gebieden van Venezuela en Colombia op een hoogte van 200-400 m. Op het eiland Trinidad werd hij waarschijnlijk ingevoerd en uitgezet.

Hij is geen bewoner van dicht bos en komt misschien aan de rand ervan voor. Bij hoge temperaturen (22°-25° C.) voelt de vogel zich prettig. Hij is zeer gevoelig voor vocht en kou. Er komen geen importen meer van deze vogels, zodat we aangewezen zijn op zelfgekweekte exemplaren, die ongetwijfeld aan te bevelen zijn boven geïmporteerde vogels.

De man van de Kapoetsensijs heeft een zwarte kop en keel; de onderzijde is scharlaken rood; rug, schouders glanzend rood, lengte 10 à 11 cm. De pop onderrug rood, overige

bovenzijde grijs zwart, op de rug rood doorlopen, kopzijde en keel grijs. De rode kleur blijft in de volière gehandhaafd, vooral bij een goede veelzijdige voeding.

In de kweekruimte is een bij voorkeur konstante temperatuur van ca 22° C. vereist. De ervaring is dat de Kapoetsensijs zich daarbij het gehele jaar door lekker voelt, altijd strak in de veren zit, levenslustig is en goed kweekt.

Zorg wel dat de kweekruimte veilig wordt verwarmd en er toevoer van frisse lucht is (geen tocht!). Het luchtvochtigheidspercentage kan het beste tussen de 50 à 60% schommelen.

De kapoetsensijsen zijn, zoals bij alle tot het geslacht *Spinus* behorende vogels, kinderen van het licht.

Licht betekent voor de vogels voedsel, vlieggelegenheden, veiligheid en voortplanting.

De kapoetsensijs voelt zich goed thuis in een kweekkooi van 40x40x80 cm, waarbij de bodem is voorzien van een zandlade. De zitstokken moeten niet te dik zijn, nl. een diameter van ca 1 cm. Tevens is het goed om tussen de tralies van het voorfront altijd enkele ca. 10 cm lange zitstokjes te bevestigen welke op ca. 10 cm afstand van het dak van de kooi aangebracht worden. Dit omdat mijn ervaring is dat de kapoetsensijsen graag zo hoog mogelijk een slaapplaats zoeken. Anders hangen ze soms dan de gehele nacht aan de tralies of het gaas.

De wijze van voedselverstrekking: liever niet op de grond. De sijsen prefereren het voedsel tot zich te nemen uit bakjes die op zekere hoogte staan. In de kweekkooien is het het beste een 'tralievoedertafeltje' op te hangen aan de voorzijde van de kooi en als u meerdere kooien met sijsen hebt, de bakjes op dit voedertafeltje uniform te maken. Dit heeft het voordeel dat als u een vogeltje van kweekkooi verandert deze zich snel in de nieuwe ruimte thuisvoelt.

Een bakje met bad- en drinkwater, dat elke dag moet worden verversd op een geringe verhoging op de kooibodem plaatsen.

Een goede voeding is de basis voor het succesvol houden en kweken van deze vogels. Het voedsel moet zoals bij de meeste sijsen bestaan uit fijne oliehoudende zaden. Het zaad-assortiment voor de kapoetsensijsen beva voor ± 70% negerzaad, terwijl de overige zaden o.a. bestaan uit: lijnzaad, maanzaad, sesamzaad, gras

zaad, veldslazaad, slazaad (wit en zwart), teunisbloemzaad, hennepzaad, raapzaad, distelzaad en witzaad, verder mogen niet ontbreken: opfokvoer, maagkiezel en vogelgrit. Ruime tijd voor en in de kweektijd het voornoemde pakket aanvullen met gekiemd zaad (b.v. negerzaad, raapzaad en slazaad), wat miereneieren en verse onkruidzaden. Als nestmateriaal gebruiken de sijes mos, fijn gras, sisal paardehaar etc. De nestjes kan men het beste hoog aan de voorkant van de kooi hangen.

Het legsel bestaat doorgaans uit 3 tot 5 eitjes, welke als ze bevrucht zijn na 12 dagen uitkomen. Op de 5e of 6e dag kan men de vogels ringen met de 2,3 ring van onze bond; ongeveer de 17e levensdag vliegen de jongen uit waarna ze na drie weken zelfstandig zijn.

Noot: Wij sporen de kwekers van deze beslist fraaie soort toch vooral aan nauwlettend het formaat van de vogels in de gaten te houden. Veelvuldige kweek en ver doorgevoerde nakweek kunnen leiden tot een vorm van degeneratie waaronder formaatverkleining. Laat ons daarvoor waken!

DIKSNAVELSIJS (*Spinus crassirostris*)

De naam zegt het al, dit soort heeft een voor sijes zeer zware snavel. De man heeft een grijsachtige nek.

MAGELLAANSIJS (*Spinus magellanica*)

Deze sij is zeer bekend bij de vogel-liefhebbers. Hij komt voor in Brits Guyana, het zuiden van Venezuela, in Colombia, Ecuador, Peru en Paraguay.

Het gebied van deze soort is groot en uitgestrekt met zeer verschillende biotopen, waardoor zich verschillende rassen hebben kunnen ontwikkelen. Ze onderscheiden zich in grootte en donkere of lichtere tinten. De kop en hals van de man zijn zwart, nek en rug groengeel, de vleugels zwart met heldere gele strepen, de romp en de gehele onderkant geel.

De pop is van de kop naar de romp grijsgroen, de vleugels zijn zoals bij de man.

Men kan de Magellaansijs regelmatig bij vogelhandelaars aantreffen. Het is wanneer hij eenmaal is aangepast een vogel met veel uithoudingsvermogen. Het grote onderscheid

de sijzenfamilie

tussen de Magellaansijs en de Zwartborstsijs is de snavel; deze is zoals op de foto's duidelijk te zien is bij de Zwartborstsijs scherp en bij de Magellaansijs groter en stomper.

Indien men voor de bastaardkweek één van beide sijzen wil inzetten dan kan het beste de Zwartborstsijs worden gebruikt. Deze geeft aan de bastaarden reeds in het eerste jaar een mooie zwarte kop.

De voeding voor de Magellaansijs is dezelfde als voor de Zwartborstsijs, hoewel de eerstgenoemde minder behoefte aan dierlijk voedsel heeft.

Noot: Het is deze soort, de Magellaansijs, die bijna altijd in de handel wordt aangeboden onder de naam ZWARTKOPSIJS. De naam is niet juist en werkt bovendien verwarrend. Laat ons trachten alle vogels bij hun juiste naam te noemen.

HAÏTISIJS (*Spinus dominicensis*)

Ook dit is een sij met een dikke snavel. De soort leeft gescheiden van alle andere, op Haiti.

SAFFRONSIJS (*Spinus siemiradzkii*)

Dit is wellicht een ondersoort van de Magellaansijs. Ze zijn iets kleiner, ongeveer 11 cm, en heeft licht saffraan-gele partijen aan de onderzijde.

OLIJFSIJS (*Spinus olivaceus*)

Deze soort lijkt ook wel op de Magellaansijs maar is kleiner en meer gedrongen van gestalte.

ZWARTBORSTSIJS (*Spinus notata*)

De Zwartborstsijs leeft in drie ondersoorten in Mexico in de pijn- en eikebossen van de gebergten.

De laatste tijd wordt hij vaker in de handel aangeboden dan andere jaren, terwijl er ook popjes bij de importen zijn.

De vogel moet tot kleinere en zuiver tropische sijzen worden gerekend. Ondanks dat is het een 'robuuste' vogel, zeer levendig, ietwat onrustig en

helaas ook een beetje ruzieachtig, vooral in de kweektijd.

Vanwege al deze eigenschappen leent hij zich niet zo goed in een kweekkooi, maar voldoet beter in een ruime voliëre.

De mannen en poppen hebben beide een zwart kapje. De poppen zijn echter wat matter, d.w.z. groener van kleur. Het is echter erg moeilijk, zelfs voor een ervaren liefhebber, om de geslachten te onderscheiden, er moet dus tot de kweektijd gewacht worden om de geslachten te kunnen vaststellen.

Zijn ze eenmaal geaklimatiseerd dan kan men de vogels goed in een overdekte buitenvoliëre houden.

De basisvoeding van de vogels bestaat zoals bij alle sijzen uit een mengsel van oliehoudende zaden zoals negerzaad, raapzaad, lijnzaad, sesamzaad, sla- en veldslazaad, distelzaad en hennep. Tijdig voor en in de kweektijd is het aan te bevelen verschillende zaden zoals b.v. neger- en raapzaad in gekiemde vorm te geven. De voeding wordt aangevuld met kalk, grit, maagkiezel en Cédé eivoer. Ook is het aan te bevelen om in de kweektijd het menu aan te vullen met miereneieren, bladluizen, pinky's en onrijpe onkruiden zoals kruiskruid, paardebloem en melkdistel.

GEELBUIKSIJS (*Spinus xanthogastra*)

Man zwart, ondergedeelte van de borst, de buik en onderste staartdekveren zijn heldergeel. Heeft gele spiegels in de vleugels. Bij de pop zijn de bovengedeelten olijfgroen, keel, borst, en zijden van het lichaam dof olijfgroen. Het midden van de borst, buik en onderste dekveren heldergeel. De vleugels als bij de man.

ZWARTE SIJS (*Spinus atrata*)

De magiër onder de sijzen is ongetwijfeld de zwarte sij. Dit vanwege de verhalen dat uit deze sij de zwarte kanarie is te kweken. Of dat ook echt waar is??? we hebben er tot op heden nog niet van gehoord.

In zijn woongebied leeft deze soort op grote hoogten, 2000 tot 4800 meter boven de zeespiegel en het kan daar vooral 's nachts bijzonder koud zijn.

De mannen en popjes zijn nagenoeg helemaal zwart, de popjes overigens meer bruinzwart. Ze hebben kleine gele vleugelspiegels welke bij de

Kapoetsensijs man

Kapoetsensijs pop

Treursijs

Magellaansijs

laansijs ondersoort

Baardsijs

Mexicaanse sijs

Zwartborstsij

Treursijs

Vogel

copy

man duidelijker, meer sprekend zijn. De zwarte sijs wordt zo af en toe in de handel aangeboden. Er zijn maar erg weinig vogels die ouder worden dan ongeveer een half jaar na aanschaf. Ook indien zij in goede konditie zijn gebeurt het toch vaak dat zij na enkele maanden dood gaan. Als een mogelijke oorzaak zou het grote hoogteverschil kunnen gelden. Misschien zijn het echt geen vogels om hier in de lagere landen te houden. Een mogelijk andere oorzaak zou een foute voedingswijze kunnen zijn. Er is over hun leefpatroon nog zo weinig bekend. Niettemin zijn er toch elk jaar weer kwekers die bastaarden van deze soort met de kanarie op de tentoonstellingen kunnen brengen. Als voedsel wordt een mengsel van oliehoudende zaden verstrekt.

KORDILLENSIJS (*Spinus uropygialis*)

Ook deze vogels leven in hun verspreidingsgebied op grote hoogten.

BAARDSIJS (*Spinus barbata*)

Deze soort leeft in vrij koude streken. De vogels zijn wat forsler dan onze inheemse sijs en hebben onder de snavel een zwart baardje. In ons land zijn ze door enkele liefhebbers gekweekt en op de laatst gehouden bondskampioen in Breda waren ze te zien.

DE TREURSIJS (*Spinus tristis*)

De Treursijs komt tot aan de gebieden van noordelijk Canada en Alaska voor op het zogeheten Noordamerikaanse Kontinent met inbegrip van Mexico.

Er zijn vier ondersoorten omschreven. In de Verenigde Staten is het vangen en houden van deze vogels verboden, dus worden ze slechts in Mexico gevangen en dan geëxporteerd.

De Treursijs is een niet zeldzame zogenaamde tuin- en parkvogel, die z'n voedsel, alle soorten oliehoudende zaden, graag in een vochtige omgeving zoekt.

De vogels ruien tweemaal per jaar het zgn. kleine verenpakket. In het broedkleed vertoont de man een groot contrast met de pop. De man heeft een zwart masker en een goudgele buik en rug; waarbij de vleugels veel op die van een distelvink lijken (zonder het geel).

de sijzenfamilie

Deze soort kan het beste worden gehouden in een ruime volière. Dit voorkomt het veel voorkomende euvel van vervetting. Het is een levendige grote sijs met een mooie zang. Hij is vriendelijk tegenover soortgenoten maar ook tegenover andere vogels. Zijn lievelingsvoedsel is een mengeling van negerzaad, teunisbloemzaad, blauwmaanzaad en verder haast alle andere oliehoudende zaden. Zoals alle sijzen baadt hij graag en dikwijls, soms totdat hij totaal nat is.

Voor de kweek is het het beste de vogels op een natuurlijke wijze in broedkonditie te brengen b.v. in een overdekte buitenvolière. Dit om te voorkomen, dat de vogels niet allebei tegelijk in pracht- of zomerkleed zijn. Bij veel houders van treursijzen zien we dan ook vogels welke gedeeltelijk in prachtkleed zijn.

Nogmaals wil ik u er op wijzen, dat des te groter de ruimte is waarin u de vogels huisvest, des te beter de rui plaatsvindt en des te vlugger ze tot voortplanting overgaan.

MEXICAANSE SIJS (*Spinus psaltria*)

De gedragingen van dit kleine sijsje wijken enigszins af van de andere sijsjes. Ze zijn minder beweeglijk dan hun meeste soortgenoten. Het zijn vogeltjes die in het begin erg zwak zijn. Er is een ondersoort, S.p. hesperophilus, welke een groene in plaats van zwarte rug heeft. Let op de spiegels in de vleugels die vul wit van kleur zijn.

CALIFORNISCHE SIJS (*Spinus laurincei*)

Deze Californische sijs wordt ook wel gemaskerde sijs genoemd. Het is een zeer mooi vogeltje met een grijze rug en een gele borst- en buikkleur. De voorzijde van het kopje is zwart. De vleugels zijn grijszwart met gele strepen. Is in zijn vaderland erg zeldzaam.

BESLUIT

Getracht is een overzicht te geven van de sijzenfamilie. Allemaal zijn het over het algemeen levendige en prettige vogels welke veel vreugde voor de liefhebber/kweker in petto hebben. Maar waar vreugde is, komt ook verdriet voor, ook bij de sijzen. De meeste ingevoerde vogels komen vaak al ziek bij de handelaar/importeur aan, die ze dan volstoppen met antibiotica zoals bijvoorbeeld sulfapreparaten. Deze preparaten hebben echter de vervelende eigenschap niet alleen de ziekte veroorzakende bacteriën te doden maar ook de goede bacteriën in de darmflora. U zult dan de vogels wel zien eten maar toch ook steeds magerder zien worden en op den duur zullen ze doodgaan. De toediening van een goed vitamine en mineralenpreparaat voor de wederopbouw van de darmflora kan zulke vogels er wellicht weer bovenop helpen.

Buiten ziektes zoals coccidiose, hebben de meeste vogels ook nog met een bepaalde vorm van stress te kampen, tengevolge van de grote veranderingen die ze, ten aanzien van klimaat, luchtvochtigheid etc. etc., hebben ondergaan. Er is een breed scala van oorzaken waardoor de vogel minder weerstand krijgt en ziek wordt. Een van de soorten welke de laatste jaren bij de liefhebbers op teleurstellingen zijn uitgedraaid, is de zwarte sijs. Ondanks alle zorgen aan de vogels besteed, blijven er maar enkele wat langer in leven, ook van de zwartborst-, de mexicaanse- en de magellaansijzen sterven de meeste ingevoerde exemplaren. Als u sijsjes koopt, let er dan op dat beneden het borstbeen het onderlijf niet bol en opgezwollen is. Na het borstbeen moet het onderlijf wat invallen. Ook als u ziet dat de vogels wat doeleloos over de bodem van de kooi rondscharrelen, is het aan te raden niet tot aankoop over te gaan.

In het kort nog enkele zaken die uw aandacht waard zijn:

- Het licht! Donkere kweekruimten zijn ten enenmale ongeschikt voor sijsjes.
- Hoge gelijkmatige temperaturen, althans voor die soorten welke uit tropische streken komen.
- Een gelijkmatige, afwisselende en rijke voeding. De zaadmengeling moet hoofdzakelijk bestaan uit oliehoudende zaden.
- Wanneer u nog moet starten met

deze soorten, probeer dan in elk geval om hier gekweekte exemplaren te bekomen. Deze gaan niet alleen sneller tot voortplanting over maar zijn bovendien ook al zodanig geakklimatiseerd dat er aanmerkelijk minder risico's zijn.

- Indien u import-exemplaren koopt, tracht dan altijd vogels uit eenzelfde zending te kopen, zodat het risico dat u met verschillende soorten c.q. ondersoorten

te maken heeft zo klein mogelijk is.

- Koop geen exemplaren waarvan het onderlijf is opgezwollen, die er lusteloos bij zitten, die niet helder en fris uit de ogen kijken, die een bevulde bevedering hebben, kortom die niet in een uitstekende conditie verkeren.
- De soorten waar u met de meeste kans van slagen mee kunt starten zijn in een ONVERWARMDE ruimte: Elzensijs, baardsijs, den-

nensijs en treursijs. In een VERWARMDE ruimte: Kapoetsensijs, magellaansijs en zwartborstsijs.

Alle andere soorten zijn nog niet of slechts zeer zelden in volière of kooi gekweekt en meestal ook erg duur of bijzonder zwak.

Ik hoop dat dit artikel voor u een basis kan zijn om met succes een van de fantastische sijzensoorten te gaan kweken. Succes daarmee.

(door R.J. Sterk, dierenarts)

exotische vogels als huisdieren ja of nee?

XXXIV. Natuurbehoud (vervolg)
5. Niet zeldzame/bedreigde soorten (vervolg)
d. Duiven (orde: Columbiformes)

Via Onze Vogels (1974-1975) en prijslijsten van handelaren (1976) werden 18 soorten te koop aangeboden en 6 uitsluitend te koop gevraagd.

Het **Diamantduifje** (*Geopelia cuneata*) is de enige soort die veelvuldig te koop werd aangeboden. Deze oorspronkelijk uit Australië afkomstige soort (exportverbod!) wordt op grote schaal gekweekt en niet meer geïmporteerd; op Schiphol heb ik zelfs export kunnen constateren van in Nederland gekweekte exemplaren. Meerdere kleurmutaties zijn momenteel bekend. De kweek zou volgens Van der Mark wel aan inteeel onderhevig zijn. Andere duivensoorten werden beduidend minder vaak aangeboden; de belangrijkste zal ik noemen, de resterende werden slechts incidenteel aangeboden.

De aanbiedingen van Australische duivensoorten moeten gezien het Australische exportverbod naar alle waarschijnlijkheid gekweekte exemplaren betreffen. Afgezien van het zojuist genoemde Diamantduifje waren de belangrijkste soorten de **Australische Kuifduif** (*Ocyphaps lophotes*) en de **Australische Bronsvleugelduif** (*phaps chalcoptera*). Het aanbod was op één aanbieding na uitsluitend afkomstig van particulieren. In weerwil van genoemd exportverbod dat sinds 1960 geldt, werd in Onze Vogels van 1970 nog melding gemaakt van import van Australische Kuifduiven.

Op enkele uitzonderingen na worden de overige duivensoorten welke werden aangeboden hoofdzakelijk als wildvang geïmporteerd. Dit blijkt niet alleen uit het feit dat het aanbod hoofdzakelijk afkomstig was van handelaren, maar ook uit aanvullende literatuurgegevens. De belangrijkste soorten waren het **Zwartmasker- of Kaaps Duifje** (*Oena capensis*), het **Staaivlekduifje** (*Turter afer*), de **Senegal- of Palmortel** (*Streptopelia senegalensis*), het **Zebraduijfe** (*Geopelia striata*), Steen- of **Roestduifje** (*Columbigallina talpacoti*), **Tamboerijnduijfe** (*Tympanistria tympanistria*) als ook de als zeldzaam bedreigd bekend staande **Nicobaraduif** (*Caloena nicobarica*). De eveneens bedreigde **Dolksteekduif** (*Gallicolumba luzonica*) werd hoofdzakelijk door particulieren aangeboden (kweek).

Zie voor de overige zeldzame soorten het aprilnummer van 1979 van Onze Vogels. Overigens zijn van vijf alle genoemde soorten broedresultaten wel bekend, zij het dat de ene soort vrij gemakkelijk tot broeden is te brengen en de andere wat moeilijker.

Een enkele opmerking dient nog te worden gemaakt over de **Lachduif**. Dit is een gedomesticeerde vorm van de oorspronkelijke uit Afrika afkomstige *Streptopelia rosegrisea* (s.r. var. *risoria*). Het is opmerkelijk dat deze toch als gedomesticeerde soort bekend staande duif zo weinig werd aangeboden.

Zoals gebruikelijk vermeld ik nog de van belang zijnde importcijfers in Engeland via de Londense luchthaven Heathrow. In de periode 1970-1974 werden via Heathrow bijna 5000 duiven

aanvoerd (sier- en postduiven niet meegerekend). Het merendeel hiervan werd niet geïdentificeerd (bijna 3600 exemplaren). In totaal betrof het 22 soorten. Tot de belangrijkste geïdentificeerde soorten behoren **Treron-soorten** (Thailand), **Diamant- en Lachduifjes** (waarschijnlijk alle gekweekt), **Zebraduijfe** (Thailand), verschillende soorten **Kroonduiven** (Goura-soorten, Nieuw Guinea) en in wat mindere mate **Ducula-soorten** (Singapore), **Nicobaraduijfe** (Singapore) **Incaduijfe** (*Scardafella inca*, Mexico) en **Parelhalsduiven** (*Streptopelia chinensis*, India).

Literatuur:

- DRIESSEN, G.B. Australische duiven. Onze Vogels, 31, 500-501, 1970;
- INSKIPP, T.P. All heaven in a rage. A study into the importation of Birds into the United Kingdom. Royal Society for the Protection of Birds, London.
- (mijn) KWEEK met:
- Australische kuifduiven. Onze Vogels 31, 220, 1970, 33, 329, 1972.
- Indische groenvleugelduif. Onze Vogels 32, 303-304 1971.
- MARK, R.R.P. VAN DER. Zaadetende tropische vogels. 3 dln. Zutphen: Thieme & cie, 1965.
- NICOLAI, J. Duiven in de volière. Zutphen: Thieme, 1970.
- SMIT, C. P. J., R.J. STERK, H.C. WALVOORT. Exotische dieren, huisdieren ja of nee? Faculteit Diergeneeskunde, Rijksuniversiteit Utrecht, 1977.
- (het) ZEBRADUIFJE. Onze Vogels, 33, 357 + 375, 1972.

Over bloemen en planten

Bloemenbureau Holland

Tekst: Julia Voskuil

tuinieren met wilde planten

Het ten prooi vallen van veel natuurgebieden (eigenlijk meer cultuurlandschappen!) aan onze behoefte om te wonen en ons te verplaatsen – resp. nieuwbouwwijken en wegen en spoorlijnen – heeft ons meer bewust gemaakt van de vegetatie buiten de stedelijke bebouwing. Van lieverlee werden 'wilde' planten schaarser en daarmee steeg hun waarde. Van waardeeloos en onkruid spreken velen nu over de aparte charme van tuinieren met wilde planten. Doet u al mee of houdt u het wel voor gezien?

Geef de natuur wat terug

De tuin bij een woning is ooit onttrokken aan een natuurlijk gebied en planten en dieren moesten wijken voor de woningbouw. We nemen met z'n allen in dit kleine land steeds méér ruimte in beslag. Onder die omstandigheden is het nog zo gek niet om in onze eigen tuin een stukje 'natuur' terug te geven. Dat kan op di-

verse eenvoudige manieren – een paar voorbeelden.

Enkele bloemen (roos, sierkers) hebben vliegende insecten zoals vlinders, kevers en hommels meer te bieden dan gevulde want de dubbelbloemigheid gaat doorgaans ten koste van de aanwezigheid van meeldraden (en stuifmeel is voedsel).

Heesters met vruchten (vuurdoorn, vlier, botanische rozen, lijsterbes) worden door vele vogels zeer gewaardeerd; maken we met wat stekelige heesters een vogelbosje, dan is er ook nestelgelegenheid.

Inheemse planten zijn dikwijls goed bruikbaar en waarom zouden we dan hun exotische verwanten aanplanten; akkerhoornbloem, lievevrouwe-bedstro en tal van andere zijn prima tuinplanten. Aan oever- en waterplanten is ons land rijk, dus waarom in zo'n gebied geen tuin met kattestaarten, dotters, gele lis e.d. Ze zullen zich goed kunnen handhaven want ze voelen er zich van nature

thuis. Al die planten zijn tegenwoordig te koop. Uitsteken in de natuur is natuurlijk uit den boze.

Snoeisel en grasmaaisel verwerken we tot compost; grover tuinafval kunnen we in een verloren hoekje opstapelen. Egels en padden profiteren daarvan en helpen ons in de tuin een teveel aan kleinere organismen (slakken, pissebedden) binnen de perken te houden.

De bodem moet bedekt zijn, dat is een belangrijk uitgangspunt, hetzij met planten, hetzij met boomschors, houtsnippers of gras. In de winter is blad prima. Een goede, humeuze grond is een belangrijke basis voor elke manier van tuinieren en daarbij horen al die kleinere en grotere organismen die in de bodem leven. Niet alles is bij voorbaat schadelijk of lastig, dat is een idee waar we best van af mogen.

Wilde planten, zaaien en poten

In Thijsse's boek 'De bloemen en

Voor de vlinders: bloemen met veel stuifmeel en nectar (vlinderstruik, *Sedum spectabile* en hier op *Rudbeckia purpurea*, een vastplant uit Amerika)

Inheemse planten uit zaaimengsel: de flora geeft uitkomst want in vele mengsels zitten niet-inheemse planten (om wat extra kleur te geven)

haar vriendjes' kunnen we lezen over al die planten en hun relatie met bepaalde dieren. Veertig jaar geleden waren er helaas meer planten en vrienden dan in onze jaren tachtig. Dit boek geeft echter wel een duidelijk beeld van wat er zoal aan planten bruikbaar is. Het is niet nodig de tuin nu maar leeg te halen en helemaal opnieuw te beginnen. Wél is het zinvol vanaf het moment dat u een andere koers wilt gaan 'varen' steeds te denken: **moet die plant er wel uit** (bij het wieden) en wat plant ik op die lege plek? We kunnen inheemse planten zaaien (eenjarig, tweejarig of overblijvend) en we kunnen er een heleboel kopen. Want tuincentra en kwekers spelen natuurlijk op deze nieuwe belangstelling in en kunnen tal van vasteplanten, heesters en bomen leveren die in ons landschap thuis horen. Een voordeel van tuinieren met inheemse planten is dat ze weinig aanpassingsproblemen hebben en goed zullen groeien en bloeien. Tenminste... als we geen heide-tuin op Zeeuwse klei willen maken. Bij natuurlijk tuinieren zullen we de beplanting zoveel mogelijk willen aanpassen aan het omringende landschap. Pas op die manier geven we immers een stukje natuur terug.

Bloemen-evenementen

7-11 juli

Zomerflora, zomersnijbloementent

Rijnsburg, veiling 'Flora'

15-20 juli

Lathyrus en zomerbloemen
Laren (NH), Singermuseum

31 juli

Corsotontoonstelling, 'Flora'
Rijnsburg

Juli-sept.

Westbroekpark, rozen en borders

Den Haag (Scheveningen)

Onkruiden

P.J. de Penning.

klein knopkruid *Galinsoga parviflora*

't Is maar een eenjarige plant, dit Knopkruid maar het kan zich op een wijze vermeerderen, die welhaast voor onmogelijk gehouden kan worden.

In de 18e eeuw werd het Knopkruid, vanuit Zuid-Amerika naar Europa gebracht. In een botanische tuin te Parijs werden ze geplant en van daaruit begon de stormloop over Europa. Het onkruid bleek niet te stuiten. Zo kan het nu ook in uw eigen tuintje groeien en bloeien.

Best mogelijk, dat u er nog nooit op lette en het teikens met wortel en tak uitroeide. Daar hoeft u geen gewetenswroeging over te hebben want er zijn er nog meer dan genoeg over. Een handjevol in de volière geeft de vogels weer enige tijd afwisseling.

Zowel in het dagelijkse leventje als in hun groenvoorziening.

Waar kunt u het Knopkruid vinden? Zoals gezegd overal. Maar het meest treft u ze aan op ruige plaatsen, zoals stort-, afval- en opslagterreinen. Verder ook op pas omgewerkte grond en akkers.

Over de naam valt ook nog wel een en ander te vertellen. Galinsoga moet gezien worden als een eerbetoon aan een drie eeuwen geleden levende Spaanse arts, die dezelfde naam droeg. Parviflora betekent kleine bloempjes en wijst op de kleine gele bloemknopjes met hun rand van witte bloemblaadjes.

P.J. de Penning

CéDé

eivoeders

De zieke vogel

door H.B.J. Willemsen

De vogelziektes!

Deze zijn te onderscheiden in twee groepen:

I. Eigenlijke ziektes, dit zijn ziektes, die van buiten af aangebracht worden door virussen, bacteriën, schimmels, ontbreken van vitaminen, diverse ontstekingen en infecties. In vele gevallen staat de kweker machteloos tegen de brenger van de ziekte, hoewel preventieve maatregelen voor sommige verwekkers wel mogelijk is.

II. Oneigenlijke ziektes, dit zijn ziektes, die van buitenaf aangebracht worden door parasieten, ongevallen

en verkeerde handelwijze. In vele gevallen staat hier de verzorger aan de basis van de ziekte, omdat zijn zorg op een bepaald punt achterwege is gebleven.

Kortweg: 'Bij goede verzorging had de ziekte voorkomen kunnen worden!'

I. Eigenlijke ziektes

De voornaamste ziekteverwekkers zijn: 'virussen'.

Virussen zijn ziekteverwekkers, die zich niet soort-zelfstandig kunnen vermenigvuldigen. Om zich te vermenigvuldigen hebben ze een cel

van de gastheer nodig.

Hiertoe hecht zich een virus aan een levende cel. Soms gebruikt een virus een bacterie om zich voort te planten. Zo'n virus heet dan een 'Bacteriofaag'.

Om zich te vermenigvuldigen doorboort een virus de celwand van zijn gastheer. Daarna stulpt het zijn inhoud in de gastcel en er blijft slechts een dode huls achter. In de gastcel wordt nu het DNA gedwongen te stoppen met het produceren van het eigen DNA en wordt ingeschakeld bij het produceren van virussen.

DNA is de levenbepalende substantie van de cel van elk levend organisme.

Na verloop van tijd is de cel gevuld met virussen, die volkomen identiek zijn aan het moedervirus. Wanneer nu de cel al overbevolkt raakt, barst deze open en elk virus begint van voren af aan met de omringende cellen. Wanneer er in het lichaam niet tijdig antistoffen worden geproduceerd of al aanwezig zijn, dan zal de ziekte, waarvoor het virus verantwoordelijk is, uitbreken.

Ziektes verwekt door virussen kunnen zeer onschuldig zijn, maar sommige virussen zijn verantwoordelijk voor de vreselijkste ziektes, zoals tumoren en kanker. Een ziekte, veroorzaakt door een virus, komt in het algemeen als een epidemie voor.

Vogelziektes		
welke voor vink- en sjsachtigen belangrijk zijn		
Eigenlijke ziektes		Oneigenlijke ziektes
Veroorzaakt door:		Gevoelg van:
virussen:	Kanarie- of vogelpokken Ornithosis of papegaaien-ziekte	Parasieten: luis mijt wormen
bacteriën:	Paratyfus of salmonellose Coccidiosis Zweetziekte Pseudo-tuberculose	Ongevallen
schimmels:	Aspergillosis	Rui Verstoppingen
vitaminegebrek:	Avitaminose Hypervitaminose	Legnood
ontstekingen en vergiftigingen		Vetzucht

voor de (harzer) zangkweker

door W. Ouwersloot

Erfelijkheid + Selectie + Milieufactoren

Omdat er al veel geschreven is over de vererving van de vogels in onze liefhebberij, wil ik het toch in het bijzonder hebben over de harzer zangkanaries. Zoals u zult weten worden al de goede (en wat jammer is) ook de slechte eigenschappen van de oudervogels overgeplant op de volgende generatie jonge vogels, maar door de juiste selectie, is het mogelijk

de kwade factoren er uit te kweken, om zo veel mogelijk de goede factoren over te houden.

Als wij gaan kweken (WISSELBROED) daar hebben wij het in ons vorig artikel over gehad, dan moeten wij zeer streng selecteren, en dan bedoelen wij selectie op:

- de grootte van de vogels; want de minimale lengte is nog altijd 13 cm

- de vruchtbaarheid van de mannen, nesten met minimaal drie of vier bevruchte eieren,

- poppen die alleen met gemak drie of vier jongen groot brengen per ronde en niet tevreden zijn met drie jongen van een stel vogels in drie kweekronden.

Dit is via de juiste selectie er uit te kweken.

Wij moeten als zangkwekers, die topvogels willen (en dat willen wij toch allemaal?) zelfkritiek gaan toepassen, niet tevreden zijn met wat wij gekweekt hebben, ik ben er van overtuigd dat het allemaal beter kan met de vogels, die u heeft aangeschaft, nu bedoel ik niet, dat u als een ontevreden mens door het leven moet gaan, want dat kan ook fluitend gebeuren. Maar ik wil u een vraag stellen:

Hoe komt het nu, dat het altijd dezelfde kwekers zijn die op de tentoonstellingen met de hoogste eer gaan strijken, hoe komt het dat kweker Jansen een vogel met 88 punten op de wedstrijd brengt, en kweker Pieterse 62 punten krijgt voor zijn vogel, terwijl deze vogels aangekocht zijn bij één en dezelfde kweker.

De kwaliteit van deze oudervogels was precies gelijk.

Dan krijg je al gauw het gezegde, van: zie je wel, ze stoppen je maar voor veel geld wat in je handen, want het is er niet uitgekomen wat ze beoefd hadden.

Geachte kwekers, er zijn drie factoren die grote invloed hebben op uw toekomstige zangers, dat zijn: VERERVING, SELEKTIE, en MILIEUFAKTOREN.

Wat de eerste faktor betreft 'VERERVING' die zult u bij een eerlijke kweker moeten kopen, maar die andere twee factoren die heeft u zelf in uw eigen handen, want jonge vogels van prima afstamming, opgroeiend in een verkeerd 'MILIEU' zullen nooit de hoogste trede van de ladder bereiken.

Het is niet zo, dat ze de zang van de vader vererven, dan zou het allemaal niet zo moeilijk zijn, maar het is namelijk zo, (en laat dit duidelijk zijn,) ze vererven de 'MOGELIJKHEID' om net zo'n goede zanger te worden als hun vader, en dit is heel wat anders, omdat die 'MOGELIJKHEID' gemakkelijk door ons verprutst kan worden door onbegrip, onduidelijkheid, of onwetendheid.

Het is namelijk zo, dat wij de milieu-factoren meestal verwaarlozen, waar onze jonge toekomstige zangers in opgroeien, en daar wordt te weinig aandacht aan besteed.

Het is toch wel te begrijpen, als een reine jonge zanger opgroeit tussen kleurvogels, deze zoveel narigheid hoort, dat hij op gevorderde leeftijd nooit meer zuivere toeren kan laten horen.

Zo is het óók met de voorzang, ook een milieufaktor.

De grote kwekers van vroeger en nu, zijn het er nog niet over eens: wel voorzang, of geen voorzang. Als ik u mag adviseren, beter géén voorzang, dan slechte voorzang.

Wanneer u in familieverband kweekt, kunt u daar het beste de vader of een oom voor gebruiken, of een vogel die stamverwant is aan uw zang. Met slechte voorzang bedoel ik: vogels met slechte toeren, bijv. losse knorren, geslagen kloeken, hoge tierfluiten, of gierende klingels. Zulke vogels moet u absoluut, buiten het gehoor van uw jonge vogels houden, uw jonge vogels zijn leergierig op jeugdige leeftijd, en het is net als met de buitenlandse gastarbeiders, ze leren gemakkelijker vloeken, dan de Nederlandse taal.

Mag ik u een voorbeeld stellen, dat misschien tot meer begrip leidt. Een baby in Limburg van Limburgse ouders, (nu zullen wij zeggen) is erfelijk belast. Deze gaat Limburgs praten, en dat is ook zo. Maar nu gaat de familie verhuizen naar Friesland met die baby, deze baby komt in een ander milieu terecht.

De ouders verloochenen hun afkomst niet, die blijven met een Limburgs accent praten.

Maar het gaat om de baby, (lees jonge vogels). Daar zult u nooit iets Limburgs aan ontdekken, want door de invloed van het 'MILIEU' van o.a. de school, zal deze gewoon de Friese taal eigen worden.

Geef daarom aan uw jonge vogels het juiste 'ZANGMILIEU'. Daar kan niet te veel de nadruk op worden gelegd. Mochten er onder uw ouder vogels exemplaren bijzitten die te ruw, of te schel zingen, haal ze onder het gehoor van de jonge vogels vandaan, want een paar dagen later gaan al uw andere jonge vogels ook zo zingen, (dat noemt men 'aangeleerde zang') en de onwetende kweker denkt dat ze dat geërfd hebben van hun ouders.

De vererving was wel goed, maar omdat ze in het verkeerde 'MILIEU' terecht kwamen, kunnen ze zich nooit ontwikkelen tot prima zangers. Nu zult u vragen, wat is het juiste zangmilieu?

Breng uw jonge vogels buiten het gehoor van kleurvogels, tropische vogels, roepende broedpoppen, ook geen knarsende of piepende deu-

ren; geef ze indien mogelijk één of twee zuiver zingende mannen, liefst de vader, of een stamverwante vogel.

Heeft u die niet, laat het dan zo.

Beter géén voorzang, dan slechte voorzang!

Ze leren het ook wel van elkaar, want ze zijn bijdehand genoeg.

Mocht er één in de studietijd bij zijn, die hoge of schelle toeren gaat zingen, breng hem dan buiten het gehoor van uw jonge vogels, want ze nemen het zo over.

En wat die jonge vogel betreft, wees niet ongerust, blijf hem in de gaten houden, want het is best mogelijk dat het een uitslover is, een beetje ijdel in zijn jonkheid, en dat het later jouw kampioen wordt.

Leer ze al vroeg volop raapzaad te eten, met af en toe een beetje snoepzaad. Koop het beste van het beste, er is nog nooit een vogel dood gegaan van alleen raapzaad, wel van teveel zachtvoer.

In het najaar zullen ze u belonen met een prachtig muzikaal gevormd lied. verwachting en vervulling zijn twee aparte hoofdstukken.

Veel sukses met uw en mijn boeiende hobby.

(Hop)

bij onze vogels op vakantie

Het lijkt me voor een aantal vogelliefhebbers best interessant eens op papier te zetten welke vogels wij tijdens onze vakantie in Frankrijk zoal zijn tegengekomen. Als we op vakantie gaan, vraag ik me steeds af hoe het in de streek waar we naar toe trekken met name gesteld is met de vogels. Welnu, onderstaand geef ik u graag mijn ervaringen uit de Auvergne in Frankrijk. De Auvergne is een streek welke ongeveer 400 km ten zuiden van Parijs begint. Het is een landschap met bergen van de middelste categorie. Van oorsprong is het een vulkanisch gebied. De vuurspuwende bergen zijn echter al eeuwen gedoofd. Ze hebben wel duidelijk nog de kenmerken van vulkanen.

Als je bijv. op de Puy de Dome staat (1465 m hoog en gevreesd door de Tour de France-renners) en daar geniet van het prachtige uitzicht wat je letterlijk naar alle windstreken hebt, zie je in de omtrek bergen van geringere hoogte die nagenoeg allen van boven min of meer een komvorm hebben, de vroegere krater.

Deze oorspronkelijk geheel uit rotsgesteente bestaande bergen zijn in de loop der eeuwen verweerd zodat op de toppen ervan geleidelijk een dunne laag voedingsbodem is ontstaan voor allerlei grassen en onkruiden. Op de hellingen, waar in de loop van de eeuwen een dikkere vruchtbare laag is gekomen, zien we veel bosbouw en ook landbouw. Op zeer veel hellingen liggen echter rotsblokken, in gewicht variërend van enkele honderden kilo's tot honderden tonnen. Voor de flora en fauna zijn deze formaties rotsblokken belangrijk om-

dat de boeren er, ter voorkoming van schade, met hun landbouwmachines wel uit de buurt blijven. Het gevolg hiervan is dat er een weelderige plantengroei is ontstaan waarin ook allerlei dieren een welgevulde dis aantreffen en er bescherming vinden.

Uit het ANWB-materiaal hadden we een camping gekozen in Courmon, op enkele kilometers afstand van Clermont-Ferrand. Bij aankomst kregen we een plaats toegewezen langs de rand van de camping in de schaduw van een rij Italiaanse populieren. Terwijl we onze vouw-caravan nog aan het 'inrichten' waren, streek een koppel putters op nog geen 10 meter afstand neer. Vlak achter de caravan van een andere vakantie-ganger hadden ze een prop wit, wollig materiaal ontdekt wat ze blijkbaar konden gebruiken. Ik heb niet geverifieerd of het watten waren of pluis

van de populieren. Waarschijnlijk was ik daardoor te verbouwereerd. Stelt u zich eens voor, een koppel putters in de vrije natuur op enkele meters afstand van je. Tot mijn genoegen vlogen ze met het nestmateriaal niet ver weg. Ze waren aan de nestbouw bezig in een van de populieren op een hoogte van ongeveer 5 meter. Vanaf onze plaats konden we ze goed gadeslaan. De man vloog tijdens het verzamelen van nestmateriaal wel met zijn vrouwtje mee, maar ging in een nabijstaande boom zitten als het popje het materiaal in het nest drapeerde. Hoe het met dat koppeltje verder is gegaan, kan ik u helaas niet vertellen, want wij hebben daags daarna een andere camping betrokken omdat de eerste bij nader inzien niet aan onze verwachtingen voldeed.

We streken neer op de camping Du Chadelas aan de oevers van het Lac

d'Aydat. Dit prachtige 60 ha grote meer is met zijn visrijkdom, forel, baars, voorn etc. een eldorado voor de sportvisser. De camping ligt midden in de bossen, heeft goede voorzieningen en we zaten als het ware met de voeten in het water. Met een constante temperatuur van 28 graden hadden we een heerlijke vakantie. Toen ik met onze kinderen op weg was naar het gedeelte van het meer waar gezwommen mocht worden, maakten we voor het eerst kennis met de goudvink. Hij stak vlak voor onze neus de weg over en dook aan de overkant in het struikgewas. Nadien hebben we er nog meerdere malen gezien en nog vaker zijn 'fluitje' gehoord. Het was echter niet zo dat het er van krioelde. Dat is veel eerder het geval met de putter. Deze komt in die streek erg veel voor. Ik ben bijna geneigd te zeggen even vaak als de mus. Het verschil is alleen dat je de brutale mus veel vaker kunt zien omdat hij langer blijft zitten en je er niet omheen kunt. Het is echter beslist niet zo, dat je diverse malen per dag, waar je ook rijdt of wandelt, putters in je nabijheid ziet en hoort. Een goede bekende, wiens gezang we ook heel vaak hebben gehoord, is de geelgors. Aangezien we vanwege de warmte nagenoeg steeds met open raampjes reden, hebben we zijn eentonige nasale liedje ontelbare malen gehoord. Onder een appelboom midden in een weiland – in Frankrijk groeien erg veel fruitbomen in het wild – hebben we het genoegen gehad een vogel te observeren die ik nog nooit eerder in de natuur had gezien, de HOP. Een ware belevens deze fraai gekleurde vogel op zijn gemak te zien fourageren. Toen hij na enige tijd

wegvloog, deed zijn vlucht me meteen denken aan die van de Vlaamse gaai. Deze laatste hebben we overgens maar een enkele maal gezien. Wat ons vanaf het begin van ons verblijf in de Auvergne al opgevallen was, is het zeer grote aantal roofvogels. Ofschoon ik over gebrekkelijk determineermateriaal beschikte, kan ik u met zekerheid zeggen dat de torenvalk, sperwer, buizerd en blauwe keekendief er zeer vaak voorkomt. Je kunt ze niet missen als je de ontelbare smalle weggetjes berijdt welke de vele dorpjes en gehuchtjes met elkaar verbinden. Vaak zie je er een of meerdere bij elkaar op een afstand van 50 meter of minder op een paal zitten of in glijvlucht boven de bergellingen zoeken naar prooi. Het aantrekkelijke is vaak dat je de vogels, als ze op een lager gelegen helling aan het fourageren zijn, van boven kunt bekijken. Vooral met een goede verrekijker krijg je een goed beeld van hun prachtige kleuren. Om u een indruk te geven van de aantallen vogels, diene het volgende: Toen ik op een middag helemaal alleen op stap was, heb ik, gezeten aan de kant van een sloot, op de tegenover me liggende akkers en weilanden, binnen een afstand van 300 meter 15 roofvogels bij elkaar gezien. Ik heb geen idee waarom al die vogels elkaar daar opzochten. Het kwam meerdere keren voor dat een grote buizerd op een torenvalkje dook wat op de telefoonlijn zat. Ik weet ook niet of dat ernstig was bedoeld of dat het maar plagerij was. De torenvalkjes lieten zich echter niet verjagen. Misschien was hier wel sprake van 'broodrijd'. Het viel me verder op dat vooral de grote roofvogels vaak wandelend fourageerden. Waar-

schijnlijk probeerden zij op die manier wat muizen te bemachtigen want die waren er ook genoeg. Eens hebben we op een helling, waar, zoals reeds eerder beschreven, veel grassen groeien tengevolge waarvan daar ook veel zaadetende muizen leven, een torenvalkje binnen 2 minuten 3 maal zien duiken naar een prooi. Het kwam blijkbaar steeds te laat want het ging telkens weer meteen de lucht in om het geluk opnieuw te beproeven.

Een in Nederland weinig en in Frankrijk, althans in de Auvergne, veel voorkomende vogelfamilie is die van de klauwieren. Vooral de grauwe klauwier zie je heel erg vaak. Meestal zag je ze zittend op prikkeldraad of in doornig struikgewas. Ik meen te weten dat klauwieren o.a. leven van sprinkhanen. Nou ook daaraan is daar geen gebrek, het wemelt ervan.

Aangezien grote gedeelten van het land, wegens het voorkomen van rotsformaties, niet geschikt zijn voor landbouw, krijgen allerlei onkruidsoorten volop gelegenheid zich te ontwikkelen. En omdat er nagenoeg niets wordt gedaan aan bestrijding van die wilde planten, is er, ik zou willen zeggen automatisch, een rijk insectenleven. Dat heeft dan weer tot gevolg dat bijvoorbeeld allerlei mezensoorten er zeer goed vertegenwoordigd zijn.

Ik hoop met het vorenstaande iets te hebben kunnen overbrengen van de sfeer waarin wij onze vakantie hebben doorgebracht in wat men met recht noemt La Douche France.

H.A. van Lankveld

Pffff... bent u ook zo hard aan vakantie toe.

Wij wensen u allen
een zonnige
vakantie!

Volière van de maand

Het is al weer ruim twee jaar geleden dat ik werd begeesterd door de vogelliefhebberij. Het kwam eigenlijk door mijn broer die kort daarvoor een volière had gebouwd. Ik vond het allemaal zo interessant dat ik besloot ook vogels te gaan houden en in de vakantie 1978 was het dan zover dat ik de eerste spade in de grond zette. Het zou een volière van ongeveer 14 vierkante meter worden. De fundering heb ik gelijk gehouden met het maaiveld en die fundering bestaat uit bielzen waaronder ik, tot 70 cm diep, gaas heb ingegraven ter voorkoming van ongedierte. Op de bielzen werd de houten opbouw getimmerd en daarvoor gebruikte ik vuren stijlen van 5 bij 7,5 cm. De dichte wanden bestaan uit eternietplaten. Het dak is van spaanplaat met daarop dakleer. De voorzijde is van gaas. Deze is bovendien met glas af te sluiten, ik kan dat er zo voor schuiven. Aansluitend aan de vlucht timmerde ik een nachtverblijf van 1.50x1.50x2 m. Dit nachtverblijf is geïsoleerd; zo

bestaat de achterkant uit eterniet-isolatiemateriaal en spaanplaat. De andere zijden bestaan uit vuren schrootjes, isolatie en ook weer aan de binnenzijde afgetimmerd met spaanplaat. Het geheel is daarna wit gesaust.

De buitenvlucht, waarvan een gedeelte niet is overdekt, is beplant met liguster, wilgeboompjes, coniferen, klimop en nog wat andere struiken. In die volière houd ik voornamelijk kleine tropen, zoals aurora-, melba-, groene abessijnse astrilden, spitsstaartamadines, vuurvinkjes, tijgervinkjes, napoleons, blauwfazantjes, japanse meeuwen, diamantvinken en wat kwartels. **Zie foto 1.**

Het niet overdekte gedeelte van de buitenvlucht, 1.50x2.50x2 m, heb ik er in het voorjaar van 1980 aangebouwd. Bovendien heb ik in de garage wat ruimte gecreëerd voor een zestal broedkooien. **Zie foto 2.** Elke ruimte is 90 cm breed, 60 cm diep en 35 cm hoog. Veel kweekresultaten heb ik nog niet behaald dit ook van-

wege het steeds maar weer aanbouwen.

Voorlopig is het welletjes en hoop ik dat de vogels door die wat rustiger omgeving tot nakweek zullen komen. Aldus schreef ons T. Bottenberg, Burg. van Engelenweg 201 a uit IJsselmuiden. Wij wensen hem een erg goed broedseizoen.

De vogelkamer van C. Booster, Röntgendreef 24 in Maassluis is al eens eerder onderwerp van gesprek geweest in deze rubriek. Waarom hij nu weer aan bod komt, vertelt hij u zelf. Onlangs is door mij, met behulp van enkele actieve leden van de afdeling Maassluis, een complete verbouwing uitgevoerd in mijn vogelkamer, welke zich op de zolderverdieping van mijn woning bevindt.

De vorige kamer bestond voornamelijk uit houten wanden, vloeren en andere houten delen. Door een onge-

denkt u aan de ledenwerving ?

op naar de
50.000 leden.

lukkig voorval ben ik echter in het bezit gekomen van lysolkevers (**tribolium destructor**). Dit zijn voorraadinssekten, waarschijnlijk afkomstig uit Zuid-Amerika. In ons land worden deze kevers slechts zelden aangetroffen. Zij bevinden zich in voedselvoorraden (vooral in graan, meel en meelproducten).

Een andere instantie betitelde het als houtinsekten, maar ik vond de beestjes voornamelijk op plaatsen waar ook voer aanwezig was.

Om het zekere voor het onzekere te nemen besloot ik de gehele kamer een ander aanzien te geven. Maar ja, waar laat je zo zo'n kleine honderd grasparkieten. Die oplossing werd gauw gevonden; ik kon ze onder brengen bij een nieuw lid, welke net de beschikking had over een nieuwe volière en een aantal broedkooien in de schuur.

Nadat de vogels overgebracht waren werd met de sloop van de oude kamer begonnen. Voorts werd de kamer uitgerookt en dusdanig behandeld met bestrijdingsmiddelen, dat het maar goed was dat de vogels verwijderd waren. Toen de kamer 'klaar' was voor de start van de nieuwe opbouw, werd begonnen met het

betegelen van alle wanden en van de vloer. De groundbalken van de volière werden gelijk in de vloer 'gemetseld'. Daarna werd begonnen met de opbouw van de kamer. Er werden ten opzichte van de vorige kamer wat wijzigingen aangebracht t.o.v. de indeling: Zo werden er drie vluchten gemaakt i.p.v. twee en werden deze qua afmetingen ook dieper.

Zo uit de foto's blijkt hoeft men niet altijd over een buitenvolière te beschikken om plezier aan zijn hobby te beleven (een buitenvolière werd mij trouwens geweigerd vanwege geluidsoverlast). En dat de resultaten er ook niet onder hoeven te lijden blijkt uit het feit dat ik op de afgelopen tentoonstelling van de specialclub in Berkel top-kweker geworden ben.

Nadat er door een lid van de afdeling Maassluis betegeld was, werd er door mijzelf begonnen aan de opbouw van de kamer. De indeling bestaat zoals gezegd uit drie vluchten van één meter breed en twee meter diep (vloeroppervlakte). Recht tegenover de volière bevindt zich een indeling met 12 broedkooien, waarin nu (december 1980) reeds acht koppels grasparkieten zijn opgekooit, welke alle acht reeds op eieren zitten.

Hopenlijk stimuleert het zien van deze rubriek meerdere liefhebbers tot het overgaan van het houden van vogels binnenshuis, indien zij buiten geen ruimte hebben of krijgen.

Maar denk eraan: Je moet wel de goedkeuring van je vrouw hebben, want er ontstaat natuurlijk wel wat overlast voor haar.

G.J.van Gelder b.v. Zaandam Holland

VOGELZADEN

130 jaar ervaring in vogelzaden

tel.: 075 - 166951

Uitsluitend verkrijgbaar in de dierenspecialzaak

de blauwkeel pyrrhura

Met zijn 30 cm is de Blauwkeel Pyrrhura de grootste parkiet van het geslacht Pyrrhura (uitspraak pirhuraa). Hun verspreidingsgebied ligt in Brazilië en wel in de kuststreek van Bahia tot Sao Paulo. Het is dus een echte oerwoudebewoner, desondanks is mijn collectie hier goed winterhard. Met de strenge vorst van 78/79 heb ik in de onverwarmde buitenvolière met mijn vogels totaal geen problemen gehad, zelfs niet met de jongen daarvan.

Een kleurbeschrijving geven van deze vogel is bijzonder moeilijk en doet haar niet tot haar recht komen, ook al omdat praktisch geen twee vogels gelijk gekleurd, gelijk getekend of gelijk van formaat zijn. Een ding hebben alle vogels van dit geslacht gemeen en dat is een groen rugdek, groene vleugels en donkerblauwe slagpennen met een zwarte schacht. De kop is donkerbruin, de veren van de achterkop en de nek zijn iets lichter bruin en hebben goudgele schachten waardoor er een streepeffect ontstaat. De streek tussen snavel, oog en wang is rood-kastanjebruin. De wang is crèmekleurig met een oranje waas. De keel is ultramarijnblauw, aan de vleugelbocht hebben ze helder rode veertjes. Sommige vogels hebben op de stuit een kastanjebruine en aan de buikzijde is de ene vogel helemaal roodbruin terwijl de andere daar groen is met een roodbruine waas. De staart is aan de bovenzijde olijfgroen en aan de onderkant koperrood, snavel en poten zijn zwart. De iris is donker oranjebruin.

Daar werkelijk geen twee vogels gelijk grote kleurvlakken hebben, zijn deze zeer interessante vogels wat de geslachtskleur betreft wel bijzonder moeilijk.

De veren van achterkop en nek hebben zoals reeds gezegd gele schachten, het effect hierdoor bij de balts waarbij ze deze veren opzetten is bijzonder imponerend. Beide geslachten

doen dit. Vooral als er een vreemde vogel in of op hun volièze zit, lopen ze te paraderen over de zitstok, met opgestoken veren op de indringer toe. Dit werkt kennelijk zo imponerend dat er geen gevecht nodig is om de indringer te verjagen.

Mevr. J.L. Spenkelink-van Schaik

Hun woongebied is reeds grotendeels ontbost en in 1970 behoorde deze vogel reeds tot een van de meest bedreigde soorten, vandaar

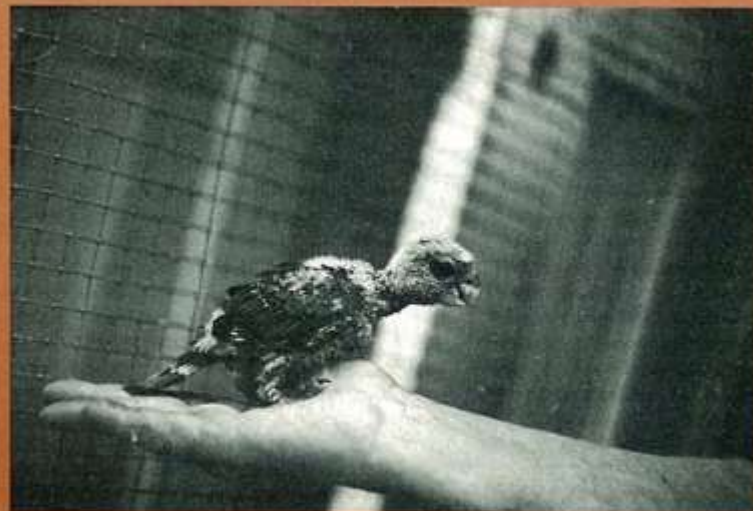
Nest jonge blauwkeelparkieten. Het oudste en het jongste verschillen 14 dagen.

dat ze geplaatst zijn op de lijst behorende bij de Wet op de Bedreigde Uitheemse Diersoorten. Jammer genoeg zijn onderzoeken naar de nog in de natuur aanwezige aantallen wel uitgevoerd met betrekking tot de Amazonepapegaaien en andere grotere soorten kromsnaveligen, maar over deze vogel wordt niet gerept. Is hij er al niet meer?

Het hoofdvoedsel dat ik ze verstrek bestaat uit een mengsel van grove zaden zoals paddy, haver, tarwe, gerst, witzaad, een enkele hennepkorrel en wat lijnzaad. Verder cedernoten of

Bij uitvliegen.

Vijf weken oud.

pyrrhura cruentata

saffloer of witte zonnepitten, veel fruit en veel groenvoer, jonge maiskolven, maisplanten, zonnebloemblaadjes en ander blad. In de broedperiode, gekiemde zaden en het zogenaamde eivoer.

Het legsel bestaat normaal uit 7 tot 8 eieren waarvan er 5 tot 6 jongen op stok komen. Mijn oudste kweekpaar begint altijd in april overdag in het blok te gaan en heeft pas in mei zo'n 7 eieren gelegd. Elk jaar hoop ik weer een vol legsel op stok te krijgen. Maar ja, een ei is nog geen kuiken en een kuiken zit nog niet op stok en als het dan op stok is moet hij van mij nog wel drie maanden lang in de buiten-volière blijven om te kunnen zeggen, 'ik heb een jong gekweekt'. De broedduur bedraagt 24 tot 26 dagen en de opfok ruim 2 maanden als dan zo bijna drie-en-een-halve maand na het leggen van het eerste ei de jongen allemaal uitgevlogen zijn, ben ik toch wel weer erg blij met het bereikte resultaat, te meer daar er maar zo weinig liefhebbers zijn die zich willen ontfemen over een bedreigde vogel. De vermeende moeilijkheden bij de overdracht zijn voor velen als een hoge muur waar ze niet overheen kunnen komen. Erg jammer, want zo moeilijk is het niet om een ontheffing te krijgen. In hun houding en gedrag zijn weinig vogels juist zo boeiend als deze Blauwkeel Pyrrhura, daarbij komt nog dat de vogel weer anders gekleurd lijkt bij een andere lichtinval.

Hoe ik aan deze vogel gekomen ben is een verhaal op zichzelf. Tijdens een bezoek aan een familieid in het buitenland, die net verhuisd was, hoorde ik dat hun achterburen een soort dierenpark hadden. Na het bezoek gingen we daar natuurlijk even een kijkje nemen voordat we naar huis terug gingen. Het bleek een importeur te zijn van allerlei soorten dieren, beren en zebra's, watervogels en hoenderachtigen, vinken en ook wel een enkele kromsnavelige. Voor deze laatste interesseerde ik mij eigenlijk het meest. Alle papegaaien en kaketoetsen zaten er goed bij, de parkieten wat minder. In een achteral kooitje had hij hier vier vogels die de eigenaar zelf niet thuis kon brengen. Nu, zelf kon ik dat op dat moment ook niet. Geen veertje was eigenlijk heel, kleur hadden ze ook bijna niet, in elk

geval niet goed te onderscheiden. Het moesten voor mij wat donkere vogels zijn met een groen rugdek, maar zo dof heb ik gelukkig nooit eerder, maar ook later nooit meer vogels gezien. Al met al één hoop ellende, al waren de diertjes wel monter, maar ja de importeur had ze naar zijn zeggen al zo lang, terwijl niemand er enige interesse in getoond had. Goedkoop waren ze ook niet zodat hij ze moeilijk kwijt kon raken, maar ja als ik er belangstelling voor had, kon ik ze tegen inkoop prijs krijgen. Toen ik het bedrag hoorde vond ik het nogal fors. Daarom haalde hij maar gauw de factuur erbij en zowaar het gevraagde bedrag was het factuurbedrag. Daar er alleen conures op stond, was ik eigenlijk nog geen klap wijzer wat het voor vogels waren. Ondanks alles heb ik de vogels toch maar mee genomen. De volgende dag was het warm en zonnig weer en heb ik ze als eerste een grote waterbak, in de zon geplaatst, gegeven, zodat ze alle vuil van hun veren konden waken en zich goed wassen. Nu, dat deden ze dan ook, het water in, het water uit. Tot driemaal toe heb ik het water onmiddellijk moeten verven. Daarna was het water van het bad nog wel goor, maar niet meer zo modderbruin. De vogels waren elke keer na een bad tot op de huid toenat, zo slecht was de conditie van het verenpakket. In de zon waren ze echter gauw droog. Gelukkig waren ze gezond en kon ik ze na enkele uren een tweede bad laten nemen. Nu echter liet ik ook de watersproeier aan zodat het effect van regen verkregen werd. Ook nu weer, binnen vijf minuten tot op de huid nat en daarna weer in de zon om te drogen. Na een week wist ik dat ik de zo zeldzame Blauwkeel Pyrrhura in mijn bezit had.

Daar ze, ondanks de herfst steeds buiten bleven en goed monter waren, heb ik ze ook die eerste winter in Europa naar ik aannam, buiten gelaten, wat wonderwel goed ging.

In het voorjaar zag ik al gauw dat er twee vogels elkaar voerden. De twee anderen heb ik er vanaf gezet. Begin april was de pop verdwenen en bij nadere controle begin mei zat ze op twee eieren. Na zo'n veertien dagen ben ik weer eens gaan kijken en zag ik dat de pop op zeven bevruchte eie-

ren broedde. Zes hiervan zijn na 24 dagen broeden goed uit gekomen. Het zevende kuiken kon doordat het te vol was in het nest, niet uit de dop komen. Drie dagen later kon ik het zesde kuiken nergens meer vinden. De vijf jongen kwamen goed op stok, dit was in 1977. Een zoon heb ik op een wildvang pop gepaard en een dochter op een wildvang man.

De zoon is tot op heden, in 1980 tot voeren, baltsen en paren gekomen, maar heeft zijn oudere pop nog niet tot het blok gekregen. In 1979 heeft de dochter eieren gelegd, maar ze was nog niet tot broeden toe. Nu in 1980 heeft zij eieren gelegd, goed gebroed en haar jongen goed grootgebracht, zodat ik kan zeggen dat na twee jaar de Blauwkeel Pyrrhura volwassen is, maar na drie jaar de pop wel maar de man nog niet geheel geslachtsrijp is. Dit soort Pyrrhura is volgens mij pas na vier jaar teelbaar, wel een reden waarom het zo lang duurt eer deze prachtig gekleurde en interessante vogel zich vermeerderd. Mijn eerste broedpaar Blauwkeel Pyrrhura heeft het eerste jaar in 1978 en ook in 1979 eenmaal eieren gelegd, in 1980 tweemaal.

Ook kwekers in het buitenland, zijn stellig overtuigd dat deze vogels minstens vier jaar oud moeten zijn alvorens ze kweekbaar zijn. Mijn vogels zijn de eerste eigenkweek vogels die voor nakweek hebben gezorgd. In 1979 heeft men in Engeland en Zwitserland jongen gehad die men met de hand heeft grootgebracht. Ondanks de stelling van zo velen dat met de hand gekweekte jongen eerder kweekbaar zouden zijn, is hun toch geen verdere nakweek gelukt. Door eerdere kweek met een grote verscheidenheid van vogels is mijn ervaring, dat de vogels door eigen ouders 'op stok' gezet de beste en snelste resultaten geven voor de toekomst.

De eerste nakweek doet in niets onder voor de wildvang vogels ze zijn alleen wat meer beheerst, in formaat en kleur komen ze geheel met de wildvang vogels overeen.

Gaarne doe ik nogmaals een beroep op de vele liefhebbers om ook eens een volièrre vrij te maken voor een BUD-vogel. Behaald resultaat zal u des te meer voldoening doen smaken.

met vier poten

Reeds enkele jaren was ik in het bezit van kweekpaar Chucar patrijzen en had deze ondergebracht in een grote voliëre met de afmetingen van 6x13 m, een binnenhok van 3x3 m, en met een beplanting van coniferen, bladhoudende struiken en in het midden een grasmat van 2x5 m.

Verder hadden de chucars gezelschap van één paar Australische kuifduiven, een paar rode kardinalen, rijstvogels, zebra's en een aantal inlandse waarvan enkel mannelijke vogels zoals goud-, gewone- en groenvinken, kneu en geelgors. Alles bij elkaar heel rustig in zulk een grote voliëre vol groen houtgewas. Een tweetal jaren na elkaar had ik nakweek gekregen van mijn chucars, en nu het derde jaar had ik weerom een aantal jongen, die voorbeeldig grootgebracht werden door beide ouders. Een mooi schouwspel dit alles gade te slaan, het zijn lieflijke tafelen om te zien hoe in de eerste dagen na het uitkomen de kleine kuitjes hulpeloos vallen en opstaan, om steeds hun moeder te volgen en hun te warmen onder haar veren, met daarbij de vader die alles op de voet volgt schijnbaar ongemerkt controleert of het wel veilig is. Bij dit alles stond ik nooit lang stil want bijna dagelijks ging ik het veld in om vers groenvoerder voor ze te zoeken. Ik wist hierbij goed op te passen dat ik zeker geen bespoten groen mee naar huis bracht!

Nu maakt iedereen vroeg of laat wel eens een fout en zo ik ook. Ik was die dag nogal haastig en bijgevolg niet oplettend genoeg. Door nu allerlei groenvoerder naast een aardappelveld weg te snijden, wat ik anders nooit doe want aardappelvelden worden altijd met gevaarlijke producten bespoten, werd ik het slachtoffer om onwetend met gedeeltelijk bespoten groenvoerder huiswaarts te keren. De rest kunt u wel raden, de dag nadien had ik van de acht chucars die rond de twee weken oud waren er maar twee meer in leven. Deze twee overgebleven jongen liepen er ziek bij en na enkele dagen waren ze ook dood. Ik zat in de put door het vele verdriet, was kwaad op mijzelf en zweerde in de toekomst bijzonder voorzichtig te zijn. Als ik twijfels zou hebben liever geen groenvoerder

mee te nemen en het te laten waar het is. Nu had ik nog bij dit alles een zeker geluk dacht ik, gezien mijn onderpaar in leven gebleven was. Ze hadden er zelf niet zoveel van gegeten, dat lekkere groenvoerder was immers voor hun kleintjes want die moesten vlug groot worden. Wel zagen ze er gedurende enige tijd niet zo best uit, maar niet van dien aard als dat ik ze zou verliezen en ja hoor na verloop werden ze terug als voorheen.

Tekst en foto: André Bruggeman

Bij de andere medebewoners waren geen slachtoffers. Dit kwam doordat ik het groenvoerder dat speciaal voor de chucars bestemd was heel vooraan in de voliëre gestrooid had, en ook het feit dat deze soorten wel schuw waren en alzo de kans niet kregen zich te vergifigen. Weliswaar waren al mijn jonge chucars dood, maar ik troostte mij met de gedachte volgend jaar dat zeker niet meer te laten gebeuren. Het werd najaar, de winter kwam en mijn chucars hield ik

goed in 't oog, ze waren normaal door de rui gekomen en deden het opperbest. Na lang wachten werd het voorjaar, bij het opschieten van de brandnetels en de zurkel was ik er wederom bij om ze dit voor te schotelen.

Van de verwelkte brandnetels werd niet zoveel gegeten, maar van de bijbossen gegeven zurkel kon ik niet genoeg hebben. Naarmate er vogelmuur te vinden was kregen ze hier ook genoeg van. Met de meimaand had ik dan ook een broedende chucarpatrijs, het waren negen eieren welke ze met regelmaat gelegd had. Ik was vol verwachting en liet ze de nodige rust. Niet dat ze haar nest zo verlaten want ze waren allebei zeer tam. Naarmate de tijd vorderde steeg de spanning om te weten of het nu al of niet goede eieren zouden zijn. Ze hadden weliswaar de vorige jaren ook goede eieren gelegd, het zouder er nu ook wel zijn. De dagen werden geteld, en op de 23e moesten ze uitkomen, het was een prachtige dag met volop zon maar geen chucar die met haar jon-

Nieuw vaccin tegen kanariepokken en het gebruik ervan

Door A. Dekker, Raalte, Drs. G.M. Dorrestein, Utrecht,
Dr. M.E.M.K. Stumpel, Weesp.

gen uit wandelen zou gaan. Ik kon ze nauwelijks zien zitten van buiten de volière, en als ik dan even langs ging om te zien bleef ze onbewogen verder broeden. Ik kon wel een dag misteld hebben dacht ik. De volgende dag lag ik op de loer om te zien wat zou komen... Wel had ik aan het gedrag van de haan gezien dat het wel die dag moest gebeuren, tot de hen haar nest verliet. Ik was er als de kippen bij om te zien wat er mis kon zijn, en ja het was mis dit keer, twee jongen waren volledig uit het ei maar waren stervende. Een viertal eieren waren goed aangepikt, ik kon hun bekje goed zien zitten, de overige drie eieren waren onbevruucht. Ik zat er op mijn knieën bij met de twee jongen in mijn handen om hen nog te proberen te warmen met mijn adem, dit als een zekere reactie om iets te doen. Doch het was mij al direct duidelijk dat ze niet levenskrachtig waren. Ik dacht mogelijk leven die jongen in de aangepikte eieren nog, maar neen hoor! Toen ik heel voorzichtig deze verder open maakte kreeg ik bij het tweede en derde iets te zien wat ik zelf niet kon geloven.

Het ene jong had vier poten (zie foto) ik kwam er niet op uitgekeken en vond het zo jammer dat dit niet meer leefde, wat zou dat iets eigenaardigs geweest zijn. Het andere jong had drie ogen, twee op min of meer normale plaats en het derde zat bovenop het kopje. Wel had het kopje een iets andere vorm. Daarmee stond er weerom een punt achter de kweek en ik had nog gelijk ook want mijn naan ging binnen de week dood. Ook de hen heeft de rui niet overleefd, dit was dan ook het volledig eind van de chucarpatrijzenkweek. Achteraf ben ik mij allerlei vragen gaan stellen die ik wel nooit beantwoord zal krijgen. Onder andere kan het voorval met het bespoten groenvoeder van het jaar daarvoor hiermee in verband gebracht worden??? ik hoop dat u hieraan eens terugdenkt als u op stap gaat om het beste groenvoeder voor uw vogels te zoeken.

In tegenstelling tot voorgaande jaren, toen men de entstof in één flesje kreeg met bij behorende entnaald, heeft men nu een geheel andere vorm gekregen.

In een nieuwe verpakking vindt men nu 2 flakons, 1 spuitje en 1 entnaald. In de ene flakon vindt men een **gevietsdroogd vaccin**, in de andere flakon zit een z.g. **oplosvloeistof**.

Na opening van beide flakons zuigt men met het spuitje de vloeistof op en drukt dit spuitje leeg in de flakon met gevietsdroogd vaccin.

Om een goede oplossing te verkrijgen, dient men nog 1 à 2 keer de inhoud met het spuitje op te zuigen en leeg te drukken.

Pas dan is de entstof gereed voor gebruik en dient men deze ook zo snel mogelijk te gebruiken.

Zolang men de vloeistof en het vaccin niet met elkaar vermengt, kan men het in de koelkast bij ± 2 graden tot ± 8 graden C. wel een half jaar bewaren.

Een andere bijzonderheid is, dat men nu entstof heeft voor 50 kanaries, **dus niet meer voor 100**.

Deze geheel nieuwe entstof is tot stand gekomen na intensief speurwerk en uit testen in laboratorium en praktijk om een zo optimaal mogelijke entstof te krijgen.

De entstof is bedoeld om kanaries en wildzang immuun te maken tegen zowel de uitwendige als de inwendige vorm van pokken.

Uitwendig: Huidpokken in de vorm van kleine zwellingen van 1-3 mm, die vooral zichtbaar zijn op de oogleden, de poten en de bevederde huid.

Inwendig: Ontsteking van de luchtwegen, waarbij we dikzittende vogels zien, die de vleugels laten hangen en een erg benauwde indruk maken.

Beide vormen kunnen tegelijk in één volière optreden en ook zelfs bij een en dezelfde vogel.

Sterfte bij deze ziekte kan oplopen tot 90 à 100%.

Toediening van welk geneesmiddel dan ook kan de ziekte niet voorkomen en ook niet genezen.

De besmetting vindt o.a. plaats door stekende insecten, die het virus van besmette vogels halen, b.v. van mussen e.d.

Ook een geënte vogel kan de ziekte overbrengen, indien deze in een niet geënt bestand wordt geplaatst.

Een geënte vogel kan wel geïnfecteerd worden, maar wordt niet ziek, al heeft hij het virus dan wel bij zich.

Kwekers, die nooit entten en desondanks vrij bleven van deze ziekte hebben puur geluk gehad. Ook het afgelopen jaar hebben we vele malen kunnen constateren, dat de kans op een uitbraak van deze zo gevreesde ziekte elk jaar weer volop aanwezig is.

De enige bescherming tegen deze ziekte is een enting met het reeds omschreven pokken vaccin.

Deze bevat een verzwakt levend pokken virus, hetwelk de vogel niet ziek maakt, maar wel zorgt voor de vorming van afweerstoffen tegen het virus.

De enting geeft echter alleen bescherming, als ze goed wordt uitgevoerd.

Daarbij zijn de volgende punten van groot belang:

Aangezien de piek van deze ziekte in augustus, september ligt, moet men ruim voor die tijd enten.

Bij voorkeur **eind juni, begin juli**, waarbij de jonge vogels liefst 4 weken oud zijn.

Zowel de oude als de jonge vogels enten.

Een koude kweker zou - om het risico zoveel mogelijk te beperken - alle vogels, die 4 weken oud zijn begin juli kunnen enten en de overigen, zodra deze 4 weken oud zijn.

Een beschermend effect van de enting mag men pas 14 dagen na de enting verwachten, terwijl de enting ieder jaar opnieuw moet plaatsvinden.

Gedurende 2 maanden na het enten van een bestand, mag men beslist daar geen ongeënte vogels bij plaatsen.

De geënte vogels dragen het virus nog in het bloed en dit kan zowel door insecten, alsook via kleine wondjes overgedragen worden en niet geënte vogels toch ziek maken.

Niet geënte vogels moeten daarom eerst zelf geënt worden en pas 14 dagen na de enting bij de reeds eerder geënte vogels geplaatst worden.

Het entvirus is alleen ongevaarlijk,

als het in het vleugelvlies geënt wordt.

Samenvattend kan en moet men stellen:

Een geënte vogel kan het virus bij zich hebben zonder ziek te zijn.

Daarom geënte vogels niet bij niet geënte vogels plaatsen.

Uitvoering van de vaccinatie:

- Altijd enten in het vleugelvlies, nooit in de spier.
- Altijd enten met een vers flesje entstof.
- Nooit met één flacon en dezelfde naald naar meerdere adressen.
- Entstof nooit aan zonlicht blootstellen en zorgen dat de entnaald niet te warm wordt.

In beide gevallen verliest de entstof haar werkzaamheden heel snel.

7 dagen na de enting de entreactie controleren. Dit moet een duidelijk waarneembaar bultje van 2 à 3 mm zijn op de plaats, waar men door het vleugelvlies heeft gestoken.

Wanneer dit bultje niet of nauwelijks waarneembaar is, zal ook de weerstand minder zijn.

Als van 50 geënte vogels bij controle de eerste 20 een goede reactie laten zien, zit het met de rest ook wel goed. Zijn er echter meerdere vogels met een onduidelijke reactie, dan moet men alle vogels controleren.

Zijn er op de 50 vogels meer dan 4 à 5 met een onduidelijke entreactie, dan is het beter deze apart te zetten en opnieuw te enten.

Belangrijke aanwijzingen.

- Na elke enting de naald door de vlam halen, ook de nieuwe naald, die nog vet is.
- De naald even dompelen in koud gekookt water ter afkoeling.
- De naald afslaan als een koortsthermometer, waarna de groeven droog zijn.
- De naald in de entstof dompelen en omdraaien, dan zijn de groeven gevuld.
- De naald met de rugzijde langs de hals van het flesje afstrijken.
- Pas dan de naald door het vleugelvlies steken.

Wanneer alle vogels geënt zijn, het restant en de naald weggooien.

Niet laten liggen en vooral niet bij andere kwekers gaan gebruiken.

Alleen een op deze wijze beschreven methode van enten geeft maximale bescherming tegen de meest gevreesde ziekte, die elk jaar opnieuw zeer veel slachtoffers eist.

Inenten van Kanaries

In aansluiting op nevenstaand artikel en naar aanleiding van de vele vragen die wij mochten ontvangen naar aanleiding van het artikel 'Kanariepokken' (Onze Vogels 41, (1980), 278-279), willen wij proberen op deze vragen een antwoord te geven.

Kan men uit 1 ampul meer vogels enten dan op de bijsluiters staat vermeld (bij de nieuwe verpakking 50 vogels)? Is de immuniteit afhankelijk van de hoeveelheid gebruikte entstof en hoe lang duurt de immuniteit?

Deze vraag die vele kwekers bezigt houdt, wordt vooral gesteld onder het 'zonde' is het restje entstof dat na enting van het voorgeschreven aantal vogels overblijft, te vernietigen. De hoeveelheid entstof in het flesje is voldoende voor **minimaal** 50 vogels. Voor 50 vogels worden de groeven zeker goed gevuld en deze vogels worden met de vereiste hoeveelheid vaccin geënt. Zolang de groeven van **beide** entnaalden zich **geheel** vullen en de enting wordt verder volgens voorschrift uitgevoerd, kan men er van uit gaan dat de vogel goed geënt is. De eindcontrole blijft echter de controle van de entreactie na ongeveer 7 dagen! De mate van bescherming tegen pokken na enting is o.a. ook afhankelijk van de hoeveelheid entstof die de vogel in de huid krijgt. Het goed vertonen van een entreactie (pokje op de plaats van de enting) geeft aan dat de enting is aangeslagen en dat normaal gesproken deze vogel voldoende afweerstoffen zal opbouwen om een infectie met het zg. 'veldvirus' te doorstaan.

De duur van de immuniteit is niet in maanden aan te geven, omdat er vermoedelijk een grote variatie bestaat tussen de vogels, maar in de praktijk blijkt dat met een herenting telkens na één jaar, uitval door pokken achterwege blijft.

Kan één en dezelfde persoon in meerdere volières enten zonder risi-

co en kan hij ook uit één en dezelfde flacon enten?

Als de vogels van een andere kweker uit dezelfde ampul geënt worden, bestaat er dan kans dat eventuele ziekten van de ene kweker worden overgebracht via de entstof op de vogels van de andere kweker ook nadat de naald voor gebruik bij de tweede kweker ontsmet wordt?

Moet men alleen bij een noodenting de naald elke keer ontsmetten of ook bij de normale enting?

Er is geen bezwaar tegen dat één persoon bij meerdere kwekers de vogels tegen pokken ent. Het is dar wel verstandig dat deze persoon nie in de vluchten gaat, omdat dan aar schoenen en kleding via de ontlasting van de vogels bijvoorbeeld cocciënen meegenomen kunnen worden. De te enten vogels moeten daar om door de kweker **zelf** worden uit gevangen en worden aangedragen naar een ruimte **buiten** de vluchten. Het enten uit één flacon voor meerdere kwekers moet beslist worden afgeraden.

Aangezien de flacons nu voor 50 vogels zijn, zal dit in de praktijk minder gaan voorkomen. De voornaamste reden is de houdbaarheid van de entstof in opgeloste vorm. Er kan tijdens de enting iets mis gegaan zijn met de entstof (te warm worden, verontreinigd worden etc.). Het is beter voor elke kweker een nieuwe flacon op te lossen. Het moet ook beslist afgeraden worden om de vogels op een centraal punt te verzamelen om ze te enten. Behalve de onnodige belasting van de vogels, bestaat bij deze werkwijze veel meer risico voor het oplopen van ziekten.

Theoretisch is het mogelijk dat via een met salmonella (paratyphus) c pseudotuberculose besmette entstof ook al wordt de naald bij de volgende kweker ontsmet, de vogels van deze kweker besmet worden. Dit kan op een manier zijn om ziekten van de

ene vogel op de andere over te brengen bij één kweker. Vandaar dat volgens voorschrift na elke enting de naald ontsmet dient te worden! Indien pokken reeds in een hok aanwezig zijn kan door niet tussen twee entingen te ontsmetten, het 'veldvirus' van de éne op de andere vogel worden overgebracht.

Omdat de afweerstoffen pas na 14 dagen voldoende zijn aangemaakt en een vogel na infectie met het veldvirus al na 5-6 dagen 'de pokken' kan krijgen, zal bij niet ontsmetten van de entnaald, de ziekte niet beperkt, maar juist uitgebreid worden.

Kan men de entstof bewaren tot een volgende keer? Hoelang kan men de entstof bewaren, eventueel in diepvries?

In niet-opgeloste vorm is de entstof bij +2 - +6°C gedurende enige maanden houdbaar. Na oplossing moet de entstof **direct** gebruikt worden.

Maakt het enten de vogels ziek of zwak? Waarom mogen de vogels de eerste drie weken na het enten niet baden? Is het goed om met het enten van de vogels een antibioticumkuur te geven?

Door het uitvangen en enten kunnen de vogels 1-2 dagen van 'slag' zijn. Dit komt echter grotendeels door het uitvangen en het uitvoeren van de enting. De vogels worden echter **niet ziek**.

Het is niet gewenst om de vogels te laten baden gedurende 2 tot 3 weken na de enting om twee redenen:

De entstof bestaat uit een 'verzwakt levend' virus. Alleen via de voorgeschreven weg toegediend is het ongevaarlijk, komen de vogels via andere wegen bv. badwater met de entstof in aanraking, dan kunnen ze mogelijk van de entstof een vorm van pokken oplopen. Na 14 dagen zijn er voldoende antilichamen gevormd om dit te voorkomen. Ten tweede is de entplaats een 'open' wond die door het baden besmet kan worden. Het lijkt niet zinvol om met het enten een antibioticum kuur te geven omdat daar geen enkele reden voor is aan te voeren. Als de enting volgens voorschrift wordt uitgevoerd, kan er geen bacteriële infectie optreden. Is er geen bacteriële infectie aanwezig, dan heeft het gebruik van antibiotica geen zin. Alleen als men zeer sterke aanwijzingen heeft of er is vastgesteld dat er een bacteriële infectie

bestaat, moet een antibioticum worden ingezet. Belangrijk is dan wel de juiste dosering gedurende een voldoende lange periode. Welk antibioticum bij een bacteriële infectie gebruikt kan worden kan pas goed bepaald worden na het kweken van de ziekteverwekkende bacterie.

Hoe moeten we handelen als bij kanaries pokken of hapziekte uitbreekt?

Indien er onder vogels pokken uitbreekt, moet er allereerst voor gezorgd worden dat de besmetting zich zo min mogelijk onder de vogels kan verspreiden. Het beste kan dit door de zieke vogels uit te vangen en deze individueel of in kleine groepjes in broedkooien onder te brengen. **Het zelfde doen we met de nog gezonde vogels.**

Daarna gaan we alle vogels enten, **eerst** de nog gezonde vogels, daarna de reeds zieke vogels. Indien er tussen de 'gezonde' vogels weer een is met de verschijnselen van hapziekte, moet deze weer uitgevangen worden. De vogels moeten tot 3 weken na de enting apart gehuisvest blijven. Bij de verzorging worden altijd eerst de gezonde vogels verzorgd, daarna de zieken. Zorg dat de voer- en drinkwaterbakjes en al de andere toebehoren **bij de zelfde kooi blijven**.

Om de genezing te bevorderen én om bacteriële infecties te voorkomen kan men **nu wel** gedurende deze **3 weken** een antibioticum verstrekken. Maar in hoge dosering. Daarnaast heeft extra vitamine A mogelijk een gunstige werking op de slijmvliezen.

Na de noodenting moet ook weer gecontroleerd worden of de 'entpokken' voldoende ontwikkeld zijn. De gezonde vogels kunnen na 3 weken weer bij elkaar in een vlucht.

Vogels die daarna aangekocht worden moeten minstens 14 dagen voordien geënt zijn tegen pokken. Is dit niet het geval, dan moeten deze vogels voordat ze in de volière geplaatst worden geënt worden en 14 dagen in **een andere ruimte** onder gebracht worden.

Wij hopen hiermee de aan ons gerichte vragen voldoende beantwoordt te hebben.

Wij wensen u allen een voorspoedig tentoonstellingsseizoen en hopen dat u voor hapziekte of andere problemen gespaard blijft.

Drs. G.M. Dorrestein, Utrecht

algemene vergadering 1981

Op zaterdag 23 mei j.l. is te Utrecht de algemene vergadering 1981 gehouden. Zoals inmiddels traditie geworden, heerste ook op deze algemene vergadering een uitstekende sfeer en werden de agendapunten op een goede en vooral zakelijke wijze afgewerkt.

De **jaarverslagen** van **secretaris** en **penningmeester** werden goedgekeurd evenals de **begroting voor 1981**.

De heer **H. de Geus** werd met algemene stemmen herkozen als lid van het dagelijks bestuur. Als nieuw lid in het dagelijks bestuur werd de heer **M.N.Th. Brouwer** gekozen en eveneens met algemene stemmen.

M.N.Th. Brouwer

De bondscontributie werd met meerderheid van stemmen en ingaande **1 januari 1982** vastgesteld op f5,- per lid per kwartaal, aspirant leden tot 18 jaar f2,50 per lid per kwartaal. Per 1 januari 1983 zal de bondscontributie respectievelijk f6,- en f3,- per lid en per kwartaal bedragen.

De twee afdelingsvoorstellen zijn met overgrote meerderheid van stemmen verworpen.

De volgende algemene vergadering is vastgesteld op **23 of 24 april 1982** in de districten en op zaterdag **15 mei 1982** voor de afgevaardigden van de districten in het Jaarbeurscongresgebouw te Utrecht.

Reglementair dienen voorstellen voor deze algemene vergadering te worden ingediend vóór 31 december 1981. Afdelingen die menen daarvan gebruik te moeten maken, doen er goed aan om hun voorstel(len) al in de districtvergaderingen van oktober a.s. voor te leggen en bespreekbaar te maken.

De heer Brouwer heeft ons verzocht om zijn welgemeende dank over te brengen aan de afdelingen en leden voor het vertrouwen dat zij in hem hebben geschonken. Hij hoopt dat vertrouwen niet te beschamen en zal zich voor een hopelijk lange tijd inzetten voor de belangen van ons aller NBvV. Wij voldoen gaarne aan dat verzoek en wensen hem alle succes.